

Exeg.

242

bc

seq. 242. be

Dahler

Eleg. 242 ^{bc} B. C. D. Dahler

ANIMADVERSIONES

IN CAP. X — XXIV.

PROVERBIORUM SALOMONIS

SECUNDUM

VERSIONEM GRÆCAM EX VENETA S. MARCI
BIBLIOTHECA NUPER EDITAM.

QUAS

PRÆSIDE

PHILIPPO JACOBO MÜLLER

SS. THEOL. D. ET P. P. O. CAP. THOM. CAN.

ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT

M. JOHANNES GEORGIUS DAHLER

ARGENTINENSIS

D. VIII. NOVEMB. MDCCLXXXV.

H. L. Q. C.

ARGENTORATI

excudebat Joh. Henr. Heitz, Univerf. Typogr.

MUNIFICENTIÆ
HELLERIANÆ

ET

OTTO NIANÆ

DISPENSATORUM

ILLUSTRI COLLEGIO

VIRIS

MUNERUM AMPLITUD. DOCTRINA PRUDENTIA

MERITIS

IN REM PUBLICAM AC LITERARIAM

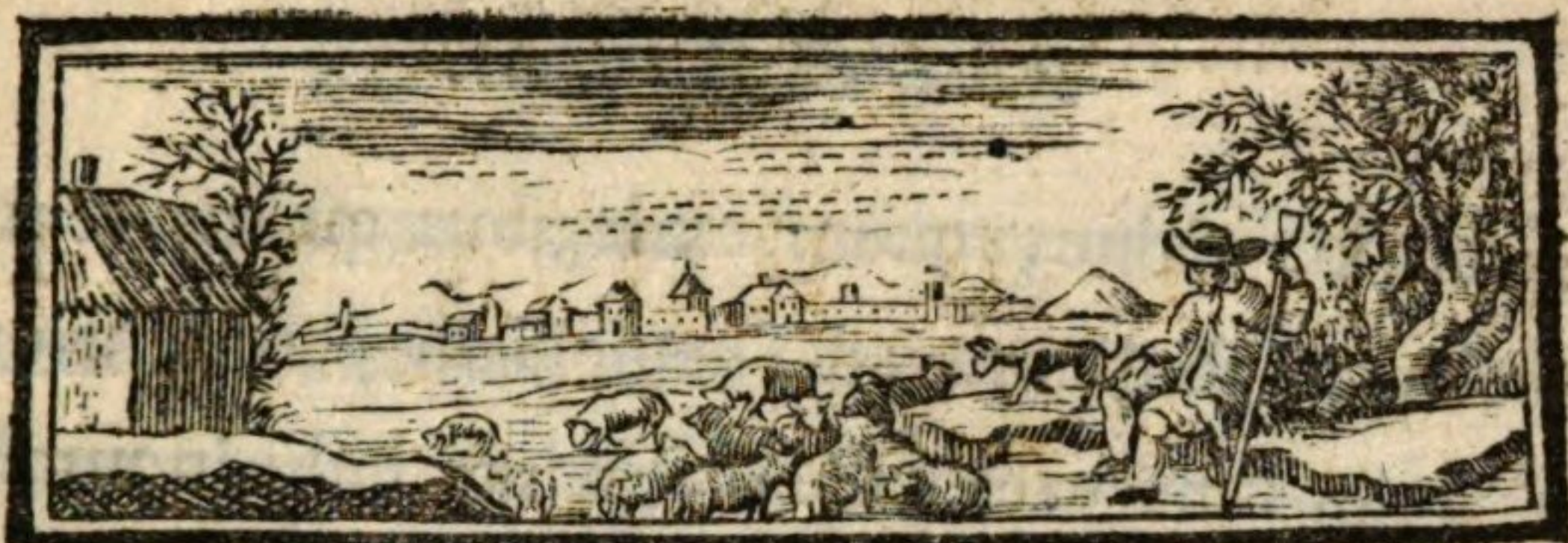
SPLENDIDISSIMIS

GRATI ET PII ANIMI SIGNIFICANDI CAUSA

HOC STUDIORUM SUORUM SPECIMEN

D. D. D.

AUCTOR.



Εξευνατε τας γραφας.

JOH. V. 39.

Quum ante hos octodecim menses Vir meis laudibus longe superior D'ANSSE DE VILLOISON Versionem Græcam nonnullo-
rum librorum Veteris Testamenti, recens in Bibliotheca Veneta repertam, apud nos editurus esset, detulit mihi negotium, ut plagulas ab operarum erroribus purgarem. Quem laborem, ab humanissimo Viro oblatum, cum præsertim Codicis Sacri studium, cui me destinaveram, accensurus magis quam impediturus videretur, lubens in me recepi. Dum itaque legerem, relegeremque, & passim cum hebræo codice conferrem Versionem hanc, ex istiusmodi collatione haud parum lucis eam esse accepturam, quippe quæ ex vitioso codice esset descripta, sed vicissim etiam hebræo illustrando textui non nihil inservire posse

PROŒMIUM.

intellexi. Hinc, quum ex legibus quibus teneor specimen studiorum ad Theologiam pertinentium, in quibus me exercuissem, edere mihi incumberet, idem commodum argumentum fore putavi. Sed qui secuti sunt dies me haud sinebant tantum in id otii impendere, quantum oportebat. Eum laborem igitur longo intervallo intermissum nunc revocavi, Versionis hujus partem aliquam, quoniam plura libelli moles non ferebat, cum hebræo textu contuli, Interpretes Hexaplares & qui in Bibliis Polyglottis Londinensibus continentur, ubi opus videbatur, consului, & quæ hinc natæ sunt observationes, eas jam benevolis Lectoribus, rerumque harum æquis æstimatoribus offero. Novem priora Proverbiorum capita a Venerando meo Præside in recensione Novellis nostratibus inserta, criticis & philologicis observationibus illustrata sunt; hinc equidem a decimo mei qualiscunque laboris initium facere decrevi, & ad quintum & vicesimum caput usque progressus, ubi nova collectio gnomarum Salomonis incipit, pedem fixi. Quæ fuerit textus ratio, quem sequitur Interpres, interpretationum Nostro propriarum & a reliquis Interpretibus discrepantium examen, insolentio-

PROŒMIUM.

tum quas amat vocum & formarum illustratio, emendatio denique græci textus, hæc fere sunt summa capita, in quibus versantur hæ animadversiones. Ceterum de genio interpretationis, de ejus usu atque auctoritate lata jam sunt Eruditorum in hoc genere auctoritate pollentium judicia a), quibus hæc pauca tantum addere liceat. Interpretis ætatem Venerandus Döderlein in tempus restitutarum ex Oriente literarum græcarum conjectura figit. Sed, verum ut fatear, quamquam certiora haud docere possum, tamen rationes a Vener. Viro prolatae mihi non satisfecere. Nam quod textum hebræum attinet, licet magis cum Masoretico textu ei conveniat, quam reliquis veteribus Interpretibus, sunt tamen in hac exigua libri parte satis frequentes discrepantiæ tam in literis quam in punctis, inter quas etiam nonnul-

a) Quinque omnino libri recensione mihi innotuerunt, in Novellis literariis, quæ quum in omnium fere manibus versantur, nominasse suffecerit. Sunt vero illæ in *Tübing. gel. Anzeig.* A. 1784. p. 665. sqq. *Götting. Anz.* A. 1784. p. 1789. sqq. *Strasb. gel. Nachr.* A. 1785. pag. 87. & 135. sqq. *Allgem. Literatur-Zeit.* ejusd. anni p. 1. & *Döderlein theol. Biblioth.* T. III. n. 4.

PROŒMIUM.

læ, quæ nec in veteribus Interpretibus nec in Codicibus Kennicottianis reperiuntur. Varias lectiones a Masoretis notatas quod attinet, promiscue *Kri* vel *Ctibh* exprimit, quemadmodum antiquissimi Interpretes. Ruth. III. 12. ubi jam Talmudistæ *Ctibh* velo *Kri*, (vocem in textu scriptam sed non legendam) notant, ipse *Ctibh* exprimit; ibid. v. 5. ubi iidem rursus *לִנְיָ Kri* velo *Ctibh* (vocem quæ commode textui inferi posset, quamquam ab Auctore non adjecta sit) habent, apud Nostrum nullum ejus vestigium, sed idem tamen Noster v. 17. agnoscit. Literas *ו* & *ו* nonnunquam inter se commutat, conf. Prov. XXIV. 21. Eccl. VIII. 1. itemque in omnibus nominibus propriis, ubi illa litera occurrit. Fortasse ex hujusmodi indiciis conjecturam facere licebit, codicem, quo usus est Interpres noster, nondum ubique ad Masoretarum præscripta fuisse exactum. Quod autem cum D. Kimchio (in libro radicum) in multis Nostro conveniat, inde haud satis tuto sequius Interpretis ævum colligi posse videtur; etenim & veteres Interpretes, ex. gr. Symmachus (cf. notata ad XVIII. 8.) sæpe cum eodem consentiunt, & Hieronymus, qui multa suorum ex

PROŒMIUM.

Rabbinorum scriniis haufit. — In gratiam eorum, qui hoc potiffimum discere optarent, quæ sit textus ratio, quem secutus est Noster, & quæ possint in hisce capitibus ex interpretatione ejus petitionis varietates; animadversiones eo pertinentes præposito asterisco * a reliquis distingui curavi.

PROVERBIORUM

CAPUT X.

ῥ. 1. מְשָׁלִי שְׁלֵמָה. Παραβολαι Σελομωνος. Sic constanter Interpres noster מְשָׁל vertit, etiam Num. XXIII. 7. XXIV. 3. 15. sqq. ubi de Bileami vaticiniis usurpatur. — תֹּגָה. Significatu per metonymiam in majus aucto σιλονος redditur, satis apte huic loco, cum XIV. 13. λυπη & XVII. 21. αλγος dederit, nec illa male. Ejusmodi vocabula pro natura loci aptissime expressa passim observamus; quam si vel voluisset, vel potuisset adhibere solertiam in omnibus interpretationis partibus, minime contemnendus futurus erat Interpres.

ῥ. 2. רָשָׁע & צַדִּיק non aliis, nisi ασεβειας & δικαιοσυνης nominibus ab Interprete nostro versa de-

prehendi, nec in ceteris harum radicum formis, derivatisque ab his vocibus earumque cognatis discedentem vidi, si illud exceperis, quod **עָשָׂה** in conjug. Hiphil XII. 2. κατακρίνειν (sic etiam Dan. XI. 32. XII. 10.) aut καταδικάζειν Prov. XVII. 15. reddit. — **תַּצִּיל מִמוֹת**. Ρυσεται θανάτου. Præpositionem απο vel εκ aliamve, cujus ope alias verbum hoc a græcis scriptoribus cum genitivo construitur, omittit Noster, sicuti verbum απαλλασσω casui suo absque præpositione jungitur, ex. gr. XI. 4. απαλλάξει μορον. Huic posteriori tamen sæpe etiam per præpositionem casum adnectit. Ceteroquin constructioni Hebræorum ita firmiter adhærere solet, ut vel minimas particulas, quamvis a Græcorum loquendi usu alienissimas, iis obtrudat. Cujusmodi observationes, cum a Viris doctis qui hanc Versionem recensuerunt, abunde factas video, in posterum prætermittam.

v. 3. **יִרְעֵיב**. Λιμώσει. Vel legendum est λιμώσσει, ita ut hebræam vocem defective scriptam in kal exprimere voluisse censeatur, quemadmodum XIX. 15. **תִּרְעַב** λιμώξει [expressit, hoc sensu: *Non esuriet Jehovah animam justī*, (sicuti dicimus esurire aurum;) vel quia id Græci non in

accusativo λιμωτλειν τι, sed in genitivo τινος, enun-
tiare solent, & quia præterea in hujusmodi verbis
terminationem Atticam, quæ σσ in ττ mutat, con-
stanter amat Interpres noster: mallet equidem
λιμωσει a λιμω, novo quodam verbo derivare,
quod scilicet hebræum Hiphil *esurire facere* ex-
pressurus ipse invenit, ad analogiam ceteroquin
græcæ linguæ haud male formatum; nam sicuti a
χρυσος, χρυσω: a θανατος factum est θανατω: ita
a λιμος, λιμω. Et in sequentibus capitibus hujus
rei plura exempla proferam. — יריו. Οντωτης.
En aliud novi vocabuli specimen, quod ad vim
& originem hebræi, me iudice, haud male effi-
ctum est; quo eodem expressisse Interpretem etiam
י, nonnumquam & יריו, commutasse alicubi
illud cum voce ονσιωτης, & pro eodem fortasse
vitiose Prov. XXII. 14. reperiri οντης, observavit
Vir doctus in Novellis Tubingensibus, loco supra
citato.

v. 8. & 10. ילבט. Πλανηθησεται. Dissentiunt
veteres Interpretes & recentiores. Respicit fortasse
Arabicum vocis usum, quem ex Camuso profert
Schultens ad hunc locum, de eo scilicet, *qui cur-
rit attonitus & ruens*. Cum Nostro consentire

videtur Syrus, qui vertit: *decipitur*. Kimchi etiam duplicem radicis לבט interpretationem proponit; alteram per יתעות *pervertetur*, alteram per יכשל *offendet*, vel *lapsabit*.

✧. 10. ואויל. Εκδεδιγητημενος δε, i. e. *luxuria perversus*. Ita enim apud Hesychium εκδαιτηθηναι • διατραφηναι (cujus loco διατρυφηναι legendum esse recte monet Alberti) explicatur, & apud Suidam; Chaldæus etiam paraphrasta: סליף *perversus*, habet.

✧. 13. חסר לב. Τηκοντος καρδιας. Villosion, Editor doctissimus, conjicit λειποντος. Ceteris in locis ubi hæc loquendi formula occurrit, Interpres habet ελλιπης καρδιας VI. 32. vel ενδεης καρδιας IX. 4. XI. 12. &c. Fortasse ex Arabum dialecto illustrari & defendi poterit τηκοντος, ubi חסר etiam de eo qui *hebetatus est*, ex. gr. visu, occurrit, ita ut τηκων καρδιας sit *hebes, tabidus corde*.

✧. 18. * רבה. Φημη. *Fama, rumor*. Bene, ut mihi quidem videtur. Similiter altero loco, quo occurrit רבה XXV. 10. ρησις *fatis aptum sensum fundit*, licet concinnior & fortior ille sit, quem ex Arabicis profert Schultens. Radix רבב exstat Cantic. VII. 9. רובב יִשְׁפָּתִי יְשָׁנִים, ubi Noster

vertit: φθεγγόμενος χειλεσι παλαιων, legens scilicet יִשְׁנִים a יִשְׁנִי *vetus*. Obscura quidem & inconcinna interpretatio; at argumento tamen esse potest, versionem hanc ex veterum Interpretum nullo, quos hodiernum novimus, sed ex originali lingua esse confectam.

✓. 23. מִזְמָה. Etymologice vertit σκεψιν, quemadmodum etiam XXIV. 9. λογισμος: tamen XXI. 27. habet δολω & מִזְמָה XII. 2. βδελυρια XIV. 17. βδελυγμος XXIV. 8. δολος.

✓. 29. * מִתְּחִלָּה. Εξαλοιφει δε. Sic iterum XXI. 15. Alia puncta vocalia supponit hæc interpretatio, quæ scilicet convenient nomini a מִתְּחִלָּה derivato. Hanc radicem enim & LXX εξαλειφω vertunt, ut pluribus aliis locis, sic Prov. VI. 33. (ubi Noster απαλειφω) & Symmachus Esaj. XXV. 8. Noster autem Pr. XXX. 20. & XXXI. 3. eandem radicem απομαρττειν, indeque etiam idem, quod hic habemus, nomen XIII. 3. απομαξιν reddidit. Neque tamen usquam vestigium nominis ejusmodi ab ista radice formati, nec apud veteres Interpretes, nec apud Kimchium reperire mihi contigit, nisi Chaldaicum מִתְּחִלָּה, quod iisdem, quibus alterum nomen a מִתְּחִלָּה formatum, literis scribitur.

✧. 32. * יִרְעֶן. Ποιμανουσι. Legisse Interpretem
יִרְעֶן ut v. 21. dubium non est. Quam lectionem
veterum nullus, Codicum manuscriptorum apud
Kennicottum unicus tenuit.

CAPUT XI.

✧. 3. כְּגֵרִים. Ανταρτων. De hac voce Hesychius
ita: Ανταρτης. Τυραννος αντιβαινων βασιλει. Lexicon
MS. Cyrilli & Suidas: Νεωτεροποιος. ανταρτης, τυ-
ραννος. Occurrit præterea & apud Chrysostomum,
Theophylactum & quosdam alios de *rebelle* & *se-*
ditioso. Quam vocem ex Persico *Arta*, (quæ
conjectura Ven. Auctoris recensitionis in nostratibus
novellis literariis est) tanto facilius recipere potue-
runt Græci, quum haberent, ad quod egregie
referrent, verbum *ανταρτω*, *rebello*, *contrasurgo*.
Eodem vocabulo *ανταρτης* hebræum מֶרִי etiam ex-
primit Noster XVII. 11. & radicem מִרָּה *ανταρτειν*
Thren. I, 18. Simili fere modo in Hexaplis In-
certus vocem קִשָּׁר *ανταρσις* 2 Reg. XI. 14. &
Symmachus Jes. VIII. 12. reddidit. — יִשְׂרָם.
Ανδραποδει. Lego *ανδραποδισει* ab *ανδραποδισω*, qua
forma usus est Noster Num. XXIV. 22. Neque
tamen non tolerari posse dixerim *ανδραποδισει* ab

ανδραποδεω factum. Radix **רשע** vastavit, rapuit^r diripuit, spoliavit. Sic LXX nostro hoc loco **προνομευειν**, hinc Noster XIX. 26. **φυλευειν**, XXIV. 15. **ληϊζεσθαι** & derivatum **רשע** XXIV, 2. **ληϊσμος** vertit. Hic, dum **ανδραποδιειν** vertit Noster, respicit fortasse eum vocis usum, quem LXX Hof. X. 14. (quamvis incommodo loco) exprimunt, ubi **רשע** **αρχων** reddunt; ita ut radici **רשע** notionem *dominandi*, hinc *in servitutem addicendi* tribuat. Qua ratione **רשע** **απορρητεν** vertat XXI. 7. vide suo loco.

χ. 4. **תציל ממות**. **Απαλλαξει μορου**. Cf. ad X. 2. Hefychius: **Μορος** * **Φονος**, **θανατος** κ. τ. λ.

χ. 6. **ובהות בגדים**. **Εν συντριμμω δ' ανταρτου**. In Novellis Göttingensibus loco supra citato Victor doctus emendat **ανταρτων**, cui ut adsentiar Grammaticæ regulæ suadent. Error ex scripturæ compendio facillime oriri potuit.

χ. 12. **בז**. **Φαυλιζει**. Accuratiores Interpretum solertia distinxit inter radices **בז** & **בזח** ita ut huic *contemnendi* usum, illi fortiores *subsanandi*, *ignominia afficiendi* tribuerent. Video etiam Nostrium frequenter radicem **בז** **βδελυσσομαι** VI. 30. XIV. 21. **μυσταττομαι** XXIII. 9. **κατα-**

μωκεομαι XXX. 17. vertere, contra radicem כוה
 nonnisi περιοραω XIV. 2. XV. 20. XIX. 16. Neque
 tamen hic, æque ac ceteri veteres Interpretes,
 ita constanter hunc usum tenuit, ut radicem כוה
 quoque περιοραν Cant. VIII. 7. περιιδειν Proverb.
 XXIII. 22. καταφρονειν I. 7. XIII. 13. aut φαυλιζειν,
 ut hoc ipso loco, vertere vereretur. Neque ipsi
 hebræi Scriptores adeo scrupulosi in hujusmodi
 verbis eligendis putandi sunt, ut uno aut altero
 loco non alterum pro cognato ponerent. —
 ואיש תבונות. Ανηρ δε συνεσθως. Lege συνεσεως, ut
 X. 23. vel potius συνεσεων, ut תבונות XXVIII.
 16. vertitur.

ו. 15. * רע ירוע. Κακος φοβησεται. Fortasse
 ירוע legit. In hujusmodi verbis defectivis hallu-
 cinantem nonnumquam ac unam pro altera forma
 arripientem Nostrium pariter ac ceteros veteres In-
 terpretes deprehendimus. Sic hic רע cum LXX.
 Chald. Syr. & Arabe κακος vertit; sic item XVII.
 4. מרע, απο κακου. — ערב. Μεμικται. Quare hunc
 significatum hic prætulerit, neglecto eo, quem
 parallelismus haud obscure indigitat, & quem
 eundem aliis locis huic simillimis bene expressit
 (cf. VI. 1. XX. 16. &c.) ignorare me fateor. —

תוקעים. Δουπονντας. Hanc vocem de complosione manuum in sponsonibus usurpat Noster VI. 1. XXII. 26. sicut Hebræi radicem **תקע**, pro qua eadem tamen & κροται dicit XVII. 18. ubi conf. notata.

✧. 16. **יתמכו & תתמך.** Ερασθησεται & ερασθησονται. Lege ερεισθησεται & ερεισθησονται, quemadmodum jam XXVIII. 17. emendavit celeberr. Editor. Sic enim pluribus locis hanc vocem reddidit Interpres. Cf. III. 18. V. 5. XXXI. 19.

✧. 17. **עכר.** Παρησι, negligit. Eandem hanc vocem v. 29. φθειρω & XV. 27. αλλυμι vertit. Fortasse cum Nostri interpretatione παρησι conferri possunt LXX ad 1 Sam. XIV. 29. **עכר אבי את הארץ**: Απηλλαχεν ο πατηρ μου την γην: ubi ex rerum nexu recte vertisse mihi videntur: *Negligit (& sic abalienat) pater meus terram hanc.*

✧. 19. **כן.** Ούτω. Absque sensu. Sic & XV. 7. καρδια δ' αθρονων ουχ ούτως. Videtur omnino **כן** esse participium radicis **כון** *rectum, firmum esse.* Idem etiam membrum parallelum suadet; opponuntur enim **מרר רעה & כן צדקה**.

✧. 22. **וסרת טעם.** Αιψουσα δε το ηδυν. *Suavi-*

tatem morum, suavem humanitatem; tolerari potest hæc sententia.

✓. 23. טוֹב אֵין. ὥς χρηστόν. *Quam bonum! ut XVI. 16. ὥς κρείττον, quanto melius! vel etiam pro οντως, αληθως accipi potest: ad id, quod re- vera est bonum, tendit.*

✓. 24. מַפְזִיר. Ἐπισκορπίζων. *Lego εἰς σκορ- πίζων, ut respondeat hebræo textui. Sic XII. 18. εἰς πεποιθώς.*

✓. 25. מָרָה. Ὁ λιπαίνων. *Contra usum linguæ, ut videtur, qui מָרָה ad satietatem ex potu referri jubet. Ceteris locis ubi recurrit hæc radix, ejus- modi fere utitur vocibus, quæ & ad cibum & ad potum trahi possunt. V. 19. αἱ ταύτης φίλαι πλη- ρουντων σ' εν παντι καιρω. VII. 18. κορεσθωμεν φιλιων.*

Aliam rationem sequi videtur Thren. III. 15. πε- πλυσκε μ' αψινθίου, quod equidem pro πεπλυσκε positum putem, tamquam imperfectum poëticum verbi πλυω, a quo πλυνω tempora sua mutuat, hoc sensu proluit, irrigavit me absynthio. —

נָרַן. *Legit, vel interpretatus est certe, נָרַן ὕετος, quemadmodum plures apud Kennicottum Codices habent; nisi potius orthographica varie- tas dicenda est.*

✓. 26. מִשְׁכִּיר. Του πραττοντος. Requirunt Henr. Stephanus in Thesauro T. III. c. 240. & Sylburg. ad Clenardum p. 206. exempla, ubi πραττω no-
tione *vendendi* obveniat; cum pleræque formæ,
quæ hoc nomine laudari solent, a πιπρασκω & πι-
ραω potius derivandæ sunt. Hic autem oppido ista
vendendi notione (in *Handel* oder in *Umlauf*
bringen) usurpatur, neque ulla subest in derivan-
do themate ambiguitas.

✓. 27. שָׁחַר טוֹב. Ορθρίνης αγαθος. Vulgaris
notio verbo שָׁחַר subjecta *mature agere* hic sicut
XIII. 24. intelligi potest. Possumus tamen etiam
egregie eum sensum vocis huc transferre, quo non-
nullis aliis locis occurrit μετα σπουδης *agere ali-*
quid, ex. gr. Cant. VII. 12. ορθρισωμεν εις τους αμ-
πελωνας. Sic in Novo Testamento Luc. XXI. 38.
Και πας ο λαος ωρθριζε προς αυτον εν τω ναω &c. *Et*
omnis populus cum magno ardore stipabat eum
&c. Plura dabit Biel in Novo Thesauro philolo-
gico. Aquila nostro hoc loco ορθρισμος αγαθου. Le-
git fortasse שָׁחַר.

✓. 29. יִנְחָל. Κληρωσηται. An potius κληρωσειται?

CAPUT XII.

✓. 3. יָכוֹן. Καταρτιθῆσθαι. Lego καταρτιθῆσθαι a καταρτίζω, quo verbo pluribus in locis hebræum כֹּן exprimit. Cf. III. 19. XXIV. 3. XVI. 12. quo ultimo loco idem qui hic error irrepsit.

✓. 8. * לִפִּי שָׁכַל יְהוָה אִישׁ. Στοματός τον νουν ἑαυτου ὑμνησεται ανηρ. Sive legam ὑμνηθήσεται, ut nostra puncta secutus censeatur, five servata lectione, qualem habemus, ut in conjugatione activa יְהוָה vel simile quid ob oculos habuisse putetur, contorta semper & mente cassa sententia manet. — * יְהוָה. Τῷ οντωτη. Nec inter veteres Interpretes ullum, nec inter codices Kennicottianos, video qui hanc varietatem lectionis agnoscat. Sive jam revera in codice suo habuerit יְהוָה, five oculum Interpretis fefellerit leve quod inter duas literas ך & ך in codicibus intercedit discrimen, id quod accidere facile potuit, si præsertim codice punctis non distincto usus est, non omnino contemnenda videtur ista lectio.

✓. 9. וְעָבַד לִי. Δουλον δ' ισχων. Hebraicam constructionem male exprimit. Melius LXX δουλευων ἑαυτω. Sensus planus est: *Præstat abjectum sibi ipsi*

ipsi ministrare, vel agrum colere, quam arrogantem indigere pane. — ממתכבד. Δοξαζομένου. Sic & Symmachus.

✓. 12. מצור. Οχυρωματος. Vulg. *Munimentum*. Sic etiam Eccl. IX. 14. מצורים πολιορκηματα vertuntur, ibique LXX Symm Vulg. simile quid habent. In istiusmodi significato hæc vel cognata vox sæpius occurrit. Quare conjecturam Vogelii in nota ad Schultensii versionem Proverbiorum hujus loci, legisse scilicet istos Interpretes מצור a rad. צור, quamvis per se facilem, recipere non ausim; durum enim videtur in eadem voce idem vitium toties repetitum judicare. Kimchi cum aliis refert ad radicem מצר, quæ ipsa quidem in Codice nostro non exstat, & cujus derivata magna ex parte commode ad radicem צר referri possent; sed de omnibus haud facile crediderim.

✓. 13. מוקש רע. Σκανδαληθρον κακων. Ut concordet versio cum textu nostro hebræo, legendum erit κακων.

✓. 14. מפרי פי-איש. Απο καρπου στοματος ανηρ &c. Lineolam Makkeph quæ in nostris codicibus est inter פי & איש non agnoscere videtur. — * ישיב Kri ישוב לו * Videtur Kri sequi.

✓. 18. * **בוטה**. יש בוטה. Εστὶ προσωποφωγία. Legit sic & Theodotion. Eam lectionem duo vel tres codices apud Kennicottum primo habuerunt. — **מרפא**. Ιαταί. Pro participio accipit, quod fere nonnisi in præsenti tempore vertit. Sic & XIII. 17.

✓. 19. **תכון**. Καταρτίζεται videtur reciproce fumendum esse: *stabiliet se, vel stabilis, firmus erit.* — **ועד ארגיעה**. Αχρηστέως. Non omnino plana mihi est hæc interpretatio. Kimchi radicem **רגע** per **והמחץ**, *discindere* & *perfringere* explicat, & citato nostro loco hanc interpretationem subjungit: **כלומר אבקיענה**, h. e. *Quasi diceret, discindam eam & præcidam eam.* At Noster tamen pro nomine capit vocem.

✓. 21. **לא יאנה**. Ουχ ὀρίσθησεται. Hæc interpretatio, unde defluxerit, mihi non liquet. **אנה** enim, siue vulgarem in Lexicis voci tributum significatum, *occurrere*, siue illum quem ex Arabum dialecto promit Schultens, *maturum esse*, considerem, nullam prorsus affinitatem cum ὀρίζω video. Fortasse cepit Interpres verbum **אנה** pro denominativo ex syllaba **אנ**, quæ originarie cum gestu quodam pronunciata pronomibus persona-

libus אָנִי, אָנְתָּה (unde אָנְתָּה per Dagesch scribitur) ortum dedit, inde verbum אָנָה *signum facere, demonstrare digito* denotare potuit, itaque & hic intelligi: *Non digito monstrari* (id vero esset *argui*) *poterit justus ullius mendacii crimine.* Id autem verbo ὀρίζειν, *designare, demonstrare*, exprimere potuit Interpres. Quæ solutio Ven. Præsidis mei est. Si quis malit pro οὐχ ὀρισθῆσεται legere οὐ χωρησεται, *non accedet*, quo sensu LXX idem verbum vertunt Pf. XCI. 10. προσθλευσεται, videat an χωρεομαι seorsim positum id dicere possit.

✓. 24. תָּהִיָּה. ΤΕΛΕΣΕΙ. Solennis est Nostro cum Atticis Scriptoribus vocis τελεω pro verbo substantivo usus, idque etiam tum, quum in hebræo suffixa hac vice usurpantur, cf. III. 15. &c. Quamobrem Viro docto, qui in Novellis Göttingensibus conjecit Interpretem nostrum I. 9. legisse אָתָּה pro אָה, quia τελεει vertit, assentire nequeo.

✓. 26. יָתָר. Πεπεριτλενται, a rad. יָתָר, sicut Aquila & Chaldæus; non a תָּוֹר ut LXX.

✓. 27. לֹא יִחָרֵךְ. Οὐ μένει. Schultens ex Arabica dialecto significatum verbi יָחָרֵךְ constituit: *movere, ciere, excitare*, κινεῖν generatim; & spe-

ciatim *excitare prædam e cubili*, κινειν την θηραν.
 Fortasse igitur Interpres hanc notionem intransi-
 tive verbo tribuit *ciere se, excitare se*, hoc fere
 sensu: *Non comparabit se fera ad excipicndum*
dolum hominis. Μενω enim non *maneo* solum,
 sed & *exspecto*, & in bello *irruentem sustineo*
 exponitur. Quæ conjectura summe Vener. Præsidi
 meo debetur. — חרוץ. Ο χρυτος. Male. Sic &
 Vulg. & Chald. Recte vero supra v. 24. idem ver-
 bum σπουδαιος vertit & X. 4. προθυμος.

v. 28. * מוֹת אֵל. Προς θανατον. Legit מוֹת cum
 omnibus veteribus Interpretibus.

CAPUT XIII.

v. 2. * יֹאכֵל. Κορεσθησεται. Prorsus ut XII. 14.
 ubi pro יֹאכֵל legitur יִשְׁבֵּעַ. Sic & Vulg. An le-
 gerunt יֹאכֵל *cibabitur*, in conjug. Hophal?

v. 3. * מִחֲתָה לוֹ. Απομαξιν εχει. Legit מִחֲתָה
 a מִחָה *abstergere*. Conf. dicta ad X. 29.

v. 5. יִבְאִישׁ. Οζωσει. Οζω alias in futuro facit
 οζεσω vel οζησω. Fortasse iterum novam formam ef-
 finxit οζω, ut Hiphil exprimeret, quemadmodum
 supra X. 3. λιμοω. Confirmatur hæc conjectura
 sequenti quoque non novo, sed Demostheni jam

usurpato, verbo ατιμῶσαι, quo itidem vim του Hiphil redditurus utitur hic & XIX. 26.

v. 6. * תנח. Ἀμαρτίας. Legit in Plurali תנחן sicut Codex 158. apud Kennicottum.

v. 9. שמ. Ευφρανει. Ni omnem ubique curam parallelismi abjecit Interpres, videtur ex opposito σβεσθισεται intransitive fumendum esse ευφρανει & intelligendum, ut Schultens vertit: *late enitescet.*

v. 10. Sententia hebræis verbis inesse mihi videtur hæc: *Pauper, si cum protervis est, rixosus erit; si cum prudentibus, sapiens.*

v. 12. בנה. Αφισλαμενη. Bene, ut videtur, clar. Editor emendat εφισλαμενη (in Addendis, in fine libelli). Posset quidem non nemini in mentem venire αφικνουμενη, quo verbo sæpius hebræum נב exprimit, cum e contrario εφισλαμαι hoc significatu apud Interpretem nostrum deprehendere me non memini. Sed omnino propior est altera conjectura, nec aliena a stilo hominis optimum quemque scriptorem, quoad exquisita vocabula saltem, studiose imitantis.

v. 13. בו לדבר יחבל לו. Καλαφροει πραγματια, οίχνησεται οι. Legendum videri potest πραγματος.

ut hebræo textui accuratius respondeat; sed nec altera lectio omnino rejicienda est. Ceterum & LXX & Vulg. רבר hic πραγμα vertunt. — Οἰχισται οἱ. *Elabetur illi pro perdetur illi*; posset quidem suspicari quispiam legisse Interpretem יהבל, quæ radix sensu *evanescendi* pollet; nisi & a Nostro, conf. Eccl. V. 5. Cant. II. 15. & ab reliquis antiquis Interpretibus radici חבל *corrum-
pendi, perdendi* notio sat frequenter tribueretur.

✓. 15. איתן. Ισχυρα. Sic etiam Num. XXIV. 21. στερρος vertitur, ubi LXX ισχυρος habent.

✓. 16. * ברעת. Κατα γνωσιν. Videtur legisse כרעת observante quoque Viro docto in Novellis Tubingensibus supra citatis.

✓. 18. * תוכחת. Ελεγχους. An puncta pluralia תוכחת supposuit?

✓. 20. * יחכם & הולך Kri וחכם & הלך. Συμπαρενομενος . . . σοφιεταί. Exprimit Kri, cum omnibus, quos consului, veteribus Interpretibus; LXX saltem ex recensione Alexandrina.

✓. 21. חטאים תרף רעה ואת צדיקים. ישלם טוב. Membrorum parallelismum si respexisset Interpres, post ἀμαρτωλους διωξεται κακωσις, non reddidisset: τα δε δίκαια αποδωσει χρηστος: quod

per se quidem sensum habet, sed alteri membro non respondentem. Levi mutatione facta ita vertere poterat: *τους δε δικαιους αποτισει χρησιν.*

✓. 22. יִנְחִיל. Κληρώσει. *Hæreditare faciet*, vi conjugationis Hiphil, quam hujusmodi verbis exprimere solet. Cf. dicta ad X. 3. & hujus Cap. v. 5.

✓. 23. רַב אָכַל נִיר רָאשִׁים. Πολλὴ ἐδωδὴ νεώμοι οἱ πτωχοί. Videtur legendum esse *πτωχοι*. Sed quidquid legam, mentem non reperio, nisi forte hanc ubi gulæ jugiter indulgetur, ibi novus existit pauperum proventus — בָּלָא מִשְׁפָּט. Απεικοτός. *Immerito, per nefas.*

CAPUT XIV.

✓. 1. * בִּירָה. Εν χειρὶ ταυτης. Videtur cum pluribus codicibus Kennicott. בִּירָה legisse.

✓. 3. * תִּשְׁמֹרוּם. Φυλαξεῖς αὐτά. Veteres Interpretes omnes, quos quidem consului, legunt vel plene vel defective, תִּשְׁמֹרוּם *custodient eos*. Quam lectionem etiam plures codices exhibent. Noster autem diserte lectionem exprimit, quam impressi nostri ostendunt.

✓. 5. יִכְזֹב. Ψευδεταί. An ψευσεταί?

✓. 6. Εκουφωταί. An ita scripsit Interpres, re-
jecto augmento literæ κ ex Atticorum consuetu-

dine? an vero librarii culpa omiffa est litera initialis?

✧. 7. וְבִלְיָדָה. Καὶ οὐκ εἶδω. Legendum puto εἶδως, hoc fere sensu: *Neque enim vides labia sapientia.*

✧. 9. יִלְיָץ. Πητορευσει. Videtur eundem significatum voci tribuisse, quem exprimit Chaldaeus, מַתְלִין, vertens, *parabolice loqui vel artificiose.* Similiter I. 6. מְלִיצָה πητορειοα expressum est, ubi conf. quæ ad illum locum adnotavit Vener. Auctor recensionis in nostratibus Novellis.

✧. 10. וּבִשְׂמֹחָתוֹ. Εν δε τη αφορσυνη αυτης. Repono ευφορσυνη cum docto Recensente Tubing.

✧. 14. וּמַעֲלִיו אִישׁ טוֹב. Ανωθεν δε αυτης ανηρ χρηστος. Ceteris Veteribus cunctis in diversa abeuntibus solus Vulgatus fere ut Noster habet: *Et super eum erit vir bonus.*

✧. 16. יִרָא. Πησει. Legendum videtur πησσει, quod proximum est; quamquam obstat, quod Noster in hujusmodi verbis Atticam formam per duplex τ præferre solet.

✧. 21. עֲנִיִּים, Kri עֲנִיִּים. Πενητας. Discrimen inter עֲנִי, *pauper*, & עֲנוּ, *mansuetus*; faciunt eum Masoretis Lexica nostra; hoc num Interpres

noster agnoverit, dubitare licet, nam promiscue utrumque habet.

✓. 24. עֲטַרְתַּ חֲכָמִים. Στεφανος δε σοφων. Redundat δε, quod omnino ejiciendum, vel cum articulo των commutandum duxerim.

✓. 25. מִצִּיל נַפְשׁוֹת. Αυτρον τας ψυχας. Corrigendum puto λυτρουται ψυχας.

✓. 28. * הַרְרַת. Τιμαι. Puncta pluralia ob oculos habuisse videtur. — מִחַתַּת רוֹזֶן. Επιτριδν πενίας. Derivare videtur a רוֹהַ emaciavit. Veteres omnes a רוֹזֶן, quod ex Arab. librare exponit Schultens, idque priori membro convenientius est.

✓. 29. אֶרֶךְ אַפִּים. Η μακροθυμία. Legisse אֶרֶךְ putari potest, ut & Eccl. VII. 8. (Nostro 9.) Nam alterum in concreto μακροθυμος reddere solet, cf. XV. 18. XVI. 32. quemadmodum observavit Vir doctus in Novellis Tubing. Neque tamen exempla defunt, ubi libertate quadam usus abstractum pro concreto ponit; sic statim sequitur רַב תְּבוּנָה πολυσυνετος. Cf. quoque X. 21. &c.

✓. 33. תָּנוּחַ. Εὐρεθισεται. Alibi per αναπαυεσθαι reddit radicem תָּנוּחַ, conf. XXI. 16. XXIX. 17. Eccl. VII. 9. (apud Nostrum 10.) Dan. XII. 13. vel αφιεσθαι Thren. V. 5. Versiones antiquæ & Co-

dices varias lectiones offerunt. Cod. 4. apud Ken-
nicott. habuit primo תָנוּם. Chald. & Syr. תָנוּה
exprimere videntur. Proinde suspicabar & Nostro
aliam quampiam lectionem ob oculos versatam es-
se. Sed relegenti locum visum est corruptam vo-
cem esse ex ευνηθησεται, quod imaginem vocis he-
brææ egregie exprimit.

CAPUT XV.

✓. 6. חֶסֶן. Κρατος. Subsistit in notione *firmita-
tis*; quam vim radici inesse Schultens ad h. l.
asserit. Sic etiam XXVII. 24. Dan. II. 37. IV. 27.
Attamen & *possessionis* significatum exprimit Dan.
VII. 18. 22. — נַעֲכָרָת Ολεθρος. LXX απολυνῖαι.
Sic & Syr. De radice conf. ad XI. 17. notata.

✓. 14. * וּפְנִי. Kri וּפִי. Στομα δε. Exprimit το
Kri.

✓. 17. * מִשּׁוֹר אֲבוֹס. Ὑπερ βουν Φατνης. Legit
אֲבוֹס, ut XIV. 4.

✓. 19. כַּמְשַׁכָּת. Καταφραγμος. Non dubito,
quin κατα φραγμος scripserit Auctor.

✓. 23. מָה טוֹב. Τι χρηστος. Acuatur τί, ut re-
spondeat hebræo מָה.

✧. 27. עֵכָר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצֵעַ
וְשׁוֹנָא מִתְנַת יַחִיָּה :

Ὁ ὀλλυς τὸν οἶκον ἑαυτοῦ, ἀρπάζει ἀρπαγμα * ὁ δὲ μισ-
σων. δωρα ζησεται. Melius posteriori membro re-
sponderet prius, si posuisset Interpres: ὀλλυσι τὸν
οἶκον ἑαυτοῦ ὁ ἀρπαζων ἀρπαγμα. Sed parallelismum
non observantem Interpretem jam plus semel de-
prehendimus.

✧. 30. * מֵאֵוָּר עֵינַיִם יִשְׁמַח לֵב. Ἀπο φωτος
ομμάτων τερφθησείαι καρδία. Manifesto vocibus מֵאֵוָּר
& יִשְׁמַח alia puncta subjecit; ita ut legeret
יִשְׁמַח & מֵאֵוָּר.

✧. 32. Posterius membrum deest.

CAPUT XVI.

✧. 2. כָּל דֶּרֶכִּי אִישׁ זָךְ בְּעֵינָיו. Πασαι ὁδοι αν-
δρος καθαρου εν ομμασι οι. Refert זָךְ ad אִישׁ, quo-
niam numero non respondet voci דֶּרֶכִּי; sensu
paulum inflexo. Ita etiam species otiosæ repeti-
tionis hujus sententiæ XXI. 2. minuitur.

✧. 5. כָּל גְּבַהַ לֵב. Ὁ μετεωρος τὴν καρδίαν. Ex-
cidit πας ante Ὁ μετεωρος; nisi forte defuit כָּל in
hebræo codice, quo usus est Interpres.

✓. 12. יָכוֹן. Καταρτιθῆτεσαι. Corrigo καταρτι-
σθησεται, ut supra XII. 3.

✓. 14. מִלֵּאכֵי מוֹת. Ἀγγελοῦ θανάτου. An de-
fuit ἡ multitudinis? An legendum ἀγγελοι? An
vero ab Interprete positus est singularis, quia idem
numerus præcessit?

✓. 15. * כַּעֲב מִלְקוֹשׁ. Ὡς παχὺ περιβολαῖον.
Pro מִלְקוֹשׁ legisse videtur מַלְבוֹשׁ, quam le-
ctionem nec veterum Interpretum, nec codicum
Kennicott. ullus tenuit. Radicem עָבָה etiam
Deut. XXXII. 15. παχυνω reddit. Minus elegans
imago, quam quæ masoretica lectione continetur.

✓. 18. לִפְנֵי כֶשֶׁלֶן. Προ σκοπων. Quid si lege-
remus προ προσκοπων? Duabus enim syllabis, qui-
bus similis est sonus, immediate se sequentibus,
frequenter a librariis omissa est altera. Geminum
huic errorem deprehendimus XIX. 12. & XXIII.
26. Radicem כֶּשֶׁל præterea προσκοπῆιν reddit,
IV. 19. XXIV. 17. Dan. XI. 14. 19. quo ultimo
loco quidem vitiosum προκοψει in προσκοψει mutan-
dum videtur. Scripseram hæc, quum adlata est
mihi nova hujus libelli recensio in *allgemeine*
Litteratur-Zeitung, in qua præter alia etiam
hujus loci mentio injicitur & pro σκοπων reponitur

σκολων. Quæ emendatio etsi usum versionum Hexaplarium, quem Noster sæpissime sequitur, pro se habet, criticis tamen regulis non æque commendatur; quippe nec ex figuræ, nec ex soni similitudine literarum $\sigma\omega$ & $\omega\lambda$ facile oriri potuit error.

✓. 19. * עֲנִיִּים Kri עֲנִיִּים. Πενησι. Conf. dicta ad XIV. 21. — * מַחֲלֵק. Ὑπερ μέρος. Diversis punctis מַחֲלֵק legisse videtur, a ceteris omnibus quos contuli, veteribus interpretibus abludens.

✓. 21. לְחֶכְמָה לֵב יִקְרָא נָבוֹן. Τῷ σοφῷ τὴν καρδίαν κληθήσεται συνετός. Nimirum hebræam constructionem, qua rad. קרא propter primarium significatum nomini per præfixum ל jungitur, mirum quantum accurate exprimere studet moleste fidelis Interpres. Attamen similem phrasin XXIV. 8. etiam remoto hebraismo αὐτὸν κυρίον δολῶν ὀνομασώσιν vertit.

✓. 22. * בְּעָלָיו. Τῷ δεσποτῇ αὐτοῦ. Legit fortasse בְּעָלָיו in singulari numero, quam lectionem ex nullo Kennicottianorum codicum enotatam reperi.

✓. 23. יִשְׁכִּיֵּל. Νοήσει. Est ubi verbi hujus Hiphil per νοουθετησά exprimit Dan. IX. 22. sed

plerumque per νοεῖν. Sic hoc loco etiam Chald. & Syr.

ἄ. 24. צוֹף רֶבֶשׁ. Ψητῖα μελιτος. Vox Ψητῖα sine dubio corrupta; sed quomodo sananda? Celeberr. Editor conjectat ψεκας; sed remotius videtur, quamquam melius quod proferam, non habeo. Si ψιτῖα (de quo Hesychius: ψωμια Αττικῶν) hebrææ voci aptum magis esset, facilius erroris origo perspiceretur.

ἄ. 27. * וְעַל שִׁפְתָּיו. Kri שִׁפְתָּיו. Καὶ τοῖς χειλεσιν αὐτοῦ. Sequitur lectionem quam in textu habent codices nostri.

ἄ. 28. * וְנִרְגַּן. Καὶ πεφυλαγμενος. Hanc vocem XVIII. 8. προσποιουμενος, & XXVI. 20. 22. γοσγυσις reddit. Quæ cum convenire non videntur, quum præterea a Masoretis נִרְגַּן נִרְגַּן notatur, quum denique codices aliquot Kennicottiani נִרְגַּן offerunt, quod Noster XXIX. 9. & Exod. XV. 14. φρυαττομαι reddit, hinc prona suspicio nascitur, legisse eum נִרְגַּן & posuisse πεφρυαγμενος, quod deinde a librario in πεφυλαγμενος corruptum est. Sed hic rursus doctus Auctor recensionis in *allg. Litteratur - Zeitung*. aliam emendationem proponit; transpositis scilicet tantummodo duabus

literis υ & λ, πεφλυαγμενος, *nugator*, legi jubet, cujus significatus tamen vereor ne ab hebrææ radicis usu alienior sit.

✓. 29. * אִישׁ חָמָס. *Ανὴρ φρονιμος*. Mira sane interpretatio mendamque redolens; five jam ipse Interpres חָמָס pro חָכָם legerit, quod etiam sed raro (ex. gr. XXIX. 11.) φρονιμός vertit, & quod unicus apud Kenn. codex *primo* habuit; five librarii culpa φρονιμος ex παρανομος corruptum putandum sit, quod LXX hic habent, quo autem Noster alias, si bene memini, numquam חָמָס exprimit.

✓. 30. עֵצָה עֵינָיו. *Μυων εν τοις οφθαλμοις*. Intrudit particulam εν, quæ neque hebræo textui inest, nec a Græcorum constructione requiritur. An legit בעֵינָיו? An solœcismi eum arguemus? — קָרָךְ. *Νευων*. Sicut hebræum VI. 13. X. 10. de oculis, hic de labiis dicitur, similiter & Interpres de utroque idem verbum νευειν usurpat.

✓. 31. עֲטָרַת תְּפָאֶרֶת. *Στεφος καλλονης*. Hesi- chius: Καλλονη * ευπρεπεια.

CAPUT XVII.

✓. 4. עַל שִׁפְתַּי אֵין. *Επι χειλους ουδενιας*. Lege ουδενειας. — מִזֵּין. *Ὀπωλιζων*. Ceteri Interpretes re-

ferunt ad אָן. Noster autem a אָי derivat, eam-
que ei tribuit significationem, quæ si non super-
esset in hebræis, in אָינה, 1 Reg. XXII. 38. aut
in אָינים Deut. XXIII. 14. tamen apud Chal-
dæos, Syros & in Rabbinismo invenietur; אָינה
Chald. *arma, armatura*; Participium verbi Sy-
riaci אָי *armare*, exstat Luc. XI. 21. Schultens
vocem exponit: *splendide comens*, ex radicis
usu Arabico *ornavit, comisit*.

7. לְנָדִיב. τῷ εὐεργετῇ. נָדִיב uti constat, de
eo qui *sponte agit*, qui *munificus*, qui *liberalis*
est, usurpatur; unde XIX. 6. in parallelismo re-
spondet τῷ אִישׁ מֵתָן ἀνδρὶ δωρεάς. Hinc & Noster
ibi, sicut & aliis locis, εὐειθερίος, *liberalis*, ver-
tit. Inde ad significatum *principis* deflexit. Quod
ut exprimere voluisse Interpretem nomine εὐεργε-
τοῦ crederem, dictum Salvatoris nostri suasit. Luc.
XXII. 25. Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν,
καὶ οἱ ἐξουσιαζόντες αὐτῶν εὐεργεταὶ καλοῦνται. Quod
eo magis mirandum videtur, convenire Nostro
cum illo N. Testamenti loco, cum apud LXX
vox εὐεργετης nusquam hoc usu occurrit. Conf.
etiam Prov. VIII. 16. ubi respondet τῷ אִשׁ, אֶש-
חֹנְתִּי (eo loco, ut in transitu moneam, Noster
cum

de possessione deturberis; licet hoc compositum alias fere nonnisi in simplicis significato usu veniat. Sic & XXIII. 21. Hunc significatum quod verbo tribuerit Noster, argumento esse poterit XXX. 9. ubi pro eodem alternat *πλωχευειν*.

ψ. 16. *כי ערב זר*. *ἡσγυνηται τον ξενον*. Excidisse particulam *γὰρ* post *ἡσγυνηται* crediderim, quæ & in hebræo exstat, & in gemino huic loco XXVII. 13. etiam apud Nostrom. — *נכריה נכרים* * *Kri*. *των αλλοτριων*. Sequitur literam scriptam. Nam in altero illo loco, ubi in textu hodie *נכריה* legimus, ibi Noster habet *χαριν αλλοτριας*; ibique Aq. & Theod. *περι ξενης* vertunt. — *חבלהו*. *Ενχυρασον*. XXVII. 13. legimus *ενεχυρασον*. Ita & hic reponendum puto; nam quæ heic exhibetur vox sine dubio corrupta est.

ψ. 19. *ולפתה*. *Και τω απαταιωνι*. Fortasse & heic ex communi multorum errorum fonte defluxit *απαταιωνι*, pro *απατεωνι*, propter similem nimirum literarum *αι* & *ε* pronuntiationem haud ita pridem adhuc solennem; qua eadem factum puto, ut vice versa IV. 4. *φυλαξε* pro *φυλαξαι* scriberetur; insolitam enim istam formam Interpreti imputatam nollem. Ceterum rad. *פתה* & apud

LXX frequenter ἀπαταω vel πλαναω vertitur, & apud Nostrum quoque ἀπαταω I. 10. πλαναω XXIV. 28. Sed voci κληθησεται, qua ejusdem radicis Puhhal XXV. 15. exprimi debet, merito suspectæ, cum mederi non possem, medicam manum admovit Vener. Præses meus, ita ut pro κληθησεται legeret κεληθησεται, hoc sensu: *Imperator lenior ad aliorum voces facile flecti solet*, a κελεω, pr. *alta voce inclamo*. — לֹא תִתְעַרֵב. Οὐχ ἥδυσ ἐσθαι. *Suavitatis notio Interpretis menti adhuc ex v. 17. obversabatur*. Certe, quod sciam, nusquam alias ערב in conjug. Hithpaël isto significatu, nec apud Nostrum, nec in Ebræo codice usu venit.

v. 20. * בְּאִישׁוֹן חֶשֶׁךְ. Et in marg. יִתִּיר י. *Ev μελανι σκοτους*. Sunt præterea frequentes apud Kennicottum codices qui בְּאִישׁוֹן fine י in textu legunt. In horum numero etiam illum esse putaverim, quo usus est Noster; nam quum in reliquis omnibus locis, ubicunque אִישׁוֹן occurrit absque lectionis varietate VII. 2. 9. Deut. XXXII. 10. constanter κρη vertit, vix probabile invitamentum perspiceretur, quo nunc ad diversam interpretationem inductus fuisset, nisi aliam le-

tionem ob oculos habuisset. Accedit huc, quod Chaldæus hic נתוננא vertit, idem plane vocabulum ac hebræum נשן obscuritatem, caliginem, denotans; quod denique teste Schultensio ad hunc locum verbum נשן in Arab. valet *tetrum hausit vaporem, indeque vertiginem passus est, & primario fuscari, offuscari*. Quodsi Cl. Döderlein hanc Nostri interpretationem εν μελανι inde derivandam censet, quia D. Kimchi in libro radicum, ubi hunc ipsum locum laudat, נשן per שחרות explicat, quæri posset, an isto significato primum a sequioris ævi Rabbiniis vox donata sit? annon antiquioris originis fuerit? tum vero etiam, quare Interpres noster altero loco VII. 9. quem ibidem Kimchi pari modo exponit, (ubi Chald. & Syr. בחשוכא, *in obscuritate*, habent) non similiter εν μελανι νυκλος prætulerit, si istum ducem sequi decreverat?

v. 21. * מבהלת Kri מבחלת. Θαμβουσα. Rad. בל fastidire, in libris quos a Nostro verfos habemus nusquam exstat; sed בהל sæpius θαμβειν redditur ex. gr. XXVIII. 22. Eccl. VIII. 3. Exod. XV. 15. Dan. IV. 6. V. 10. XI. 44. Duobus postremis locis LXX vertunt ταρασσω.

Contra apud eosdem *δαμνεομαι* alternat 2 Reg. VII. 15. pro *תפח* *trepidare, festinare*. Quæ notio huic loco & gemino alteri XXVIII. 22. aptior videtur, quam quæ alias verbo *δαμνειν* propria est. Quidquid sit, fatis tuto colligitur marginis lectionem ob oculos habuisse Nostrum.

✓. 22. *וְיָשַׁע לְךָ*. *Και δώσει σοι*. Videtur eam radicis *שׁוּע* vim respicere, qua *liberalitatem, munificentiam*, denotat. Aut si mavis pro *δώσει* legere *σωσει*, ut a *יָשַׁע* derivasse cum ceteris veteribus Interpretibus censeatur, quibus plures codices in Bibliis Kennicottianis disertius assentiuntur, *וְיָשַׁע* legentes.

✓. 24. *וְאָדָם מִהַ יִבִּין*. *Και ανθρωπος τις συνησει*. Dubium movet *τις*, quamquam sensu minime careat, nec auctoritate aliorum veterum Interpretum; tamen potius *τι* posuisse Nostrum crediderim, quod & hebræo *מִהַ* arctius respondet, & facile in *τις* corrumpi potuit, quoniam sequens verbum eadem litera initiali *σ* gaudet.

✓. 25. *יָלַע*. *Καταπιεσται*. Sic & Aquila.

✓. 27. *נֹר יִהְיֶה נִשְׁמַת אָדָם*. *Λυχνος ὁ οὐτως πνοη ανθρωπου*. Crediderim equidem scripsisse Nostrum *πνοη*, tum quia tres isti Nominativi absque

fensu essent; tum quia & ipsum quantumvis moleste fidelem Interpretem plus semel deprehendi, flectentem in interpretatione sua nomina, quæ absque ulla casus significatione in hebræo posita sunt; tum denique quoniam accentus mutationem, ubi sensus postulat, haud sane religioni sibi ducunt Critici. — כל חררי בטן. Παντη τα τα-

μειια της γαστρος. Pro παντη rescribendum παντα esse puto. Ταμειια plerumque vertit hebræum חררי. Alternat tamen etiam θαλαμοι γαστρος XXVI. 22. quod nonnumquam pro ταμειια usurpari observat Eustathius ad Homer. Odyss. B. 348. Hinc & κοιτωνας μορσος idem vocabulum egregie exprimit Noster VII. 27. Ita Hesychius quoque ταμειιον explicat. Est etiam ubi οικισκος vertit, Eccl. X. 20. de quo Hesychius ο των ορνιθων (scil. οικος); respicit nimirum Interpres sequentia verba: כי עוף השמים יוליך.

29. וחרר. Ευπρεπεια. Deest particula copulativa, siue abfuerit in codice Interpretis, siue exciderit in græco textu.

30. חברות פצע. Μωλωπες τραυματος. Similiter Aq. & Theod. μωλωπες τραυματων. — תמרוק λαμψουσιν. Döderlein Vir Cl. fontem hujus inter-

pretationis ex Kimchio deducit, qui מֶרֶק, *polire, splendidum reddere* exponit; quasi hæc vis vocis veteribus Interpretibus omnino ignota fuisset; video tamen Vulg. *absterget*, LXX vocem מֶרֶק aliquoties σμηγμα vertere, quod a σμαω *abstergo, purgo*, מֶרֶק autem 2 Paralipom. IV. 16. καθαρός. Cum autem apud Nostrum ut supra ad v. 9. huj. Cap. observavi, λαμπρός cum καθαρός & λαμπρυνω cum καθαίρω alternet; non tam dissita hæc Nostri interpretatio a versione των Ὁ. videtur. Ceterum haud omnino expeditus mihi locus est, neque perspectum habeo, an nostra puncta verbo subjecta habuerit, an vero alia legerit vel affinxerit.

CAPUT XXI.

✧. 2. Conf. quæ dicta sunt ad XVI. 2.

✧. 3. נִבְחַר. Ἠλῆται. Ill. Editor corrigit ἤρηται, quemadmodum ejusdem verbi participium vertit ἤρημενος VIII. 10. Sed ἱεραρχαιολογος noster Interpreter poterat quoque ab obsoleto ἔλω, a quo εἶλον, ἔλω, derivatur, Præteritum Passivum ἤλῃμαι formare.

✧. 4. נָ. Νεωμα. Cuncti Interpretes veteres

vertunt *lucerna*. Cum Nostro apertius faciunt nonnulli Codices Kennicottiani, qui legunt נִיר. — Post ασεβων ex mente Interpretis fortasse virgula ponenda est, ita ut νεωμα ασεβων tertium constituat subjectum, cui simul cum duobus præcedentibus prædicatum ἀμαρτια tribuitur.

✧. 7. * שֵׁר. Απορητον. Vel legit סֵר, *arcanum*, Interpres noster, vel שֵׁר, quod Nostro Deut. XXXII. 17. δαιμων est, vel שֵׁר quod pro שֵׁרִי positum ipsi απορητον supremi Dei nomen valere potuit. — יגורם. Δεδιζεται σφας. Ceteri Veterum Interpretum vel ad גור referunt notione *commorandi*, vel ad גר *distrahere*. Sic etiam D. Kimchi, qui & שֵׁר, non סֵר, nec שֵׁר, agnoscit. — כִּי מֵאֲנוּ. Απειψαν. Excidit sine dubio particula γαρ.

✧. 9. מְרוֹנִים. Δικασματος. Non magis nota hæc forma, quam illa, quæ occurrit XIX. 13. Ceterum & hic fortasse, ut ibi, singularis collectivus est; nam XXV. 24. ubi eadem sententia repetitur, vocis hujus loco οχλησεων posuit.

✧. 11. * וְבַהֲשִׁיחַ לְחָכְמָה. Εωαν δε νοησειεν ο σοφος. Mallem expressisset Noster: *Cum vero eruditur sapiens, accipit scientiam; opponitur*

enim reprehensio sapientis stultorum pænis. Sed quum in illis duabus vocibus duo ^h immediate se sequuntur, altero fortasse caruisse putari potest.

✓. 13. **דון**. ὁ κλινων. Non convenire videtur cum hebræo. Etenim XVII. 28. radicem **דון** Noster vertit βυων, quod nescio an hîc reponendum dicam, an vero quod propius esset, κλειων. Sed fortasse nulla emendatione opus est, si scilicet eum usum verbi κλινειν secutus est Interpres, de quo Eustathius ad Homeri Il. E. 751. loquitur; ubi scilicet ἀνακλινειν in significato *pandendi* (*fores*) occurrit, observat Eustathius, κλινειν æquipollere etiam τῷ κλειειν. Sed recte monet Damm in Lexico suo, minime opus esse ut hæc aliena significatio voci κλινω obtrudatur, quoniam omnia illa loca, quorum plura ipse adfert, ex propria voci notatione facile exponuntur. Ceterum pro eodem verbo κλινω mendose, ut mihi quidem videtur, VII. 25. irrepsit τεινω, ita ut pro τεινεσθω equidem κλινεσθω malim, quemadmodum radicem **נש** IV. 15. reddit.

✓. 14. * **כפה**. Καλυψει. Vertit, quasi legisset **כסה**, quod XII. 16. 23. & sæpius alibi ita reddit. Ceterum & apud Veteres Interpretes variasse

lectio videtur. Chald. habet **מדעכא**. Vulg. *extinguet*, perinde ac si legissent **יכבה**.

✓. 15. **ומחיתה**. Και εξαλοιφη. Conf. dicta ad X. 29. & XIII. 3.

✓. 16. **רפאים**. Τεθνηκοτων. Sic II. 18. IX. 18. νεκροι verterat. Quem vocis significatum apud Veteres Interpretes non deprehendi. Sed Kimchi locis quibusdam ubi **גבורי הענקים** *fortes, gigantes*, explicat, productis, alia subjungit ubi **מתים** *mortui*, exponit, inter quæ & noster hic locus comparet. — **ינוח**. Αναπαυεται. An αναπαυσεται?

✓. 18. **כפר**. Ιλασμα. Aq. Symm. Theod. εξιλασμα.

✓. 19. **בארץ מדבר**. Εν τη ερημω. Facilis & loco apta conjectura videtur pro τη scriptum fuisse γη.

✓. 20. **נחמר**. Εφετου. *Desiderati vel desiderabilis*. Ita εφετως apud Polybium occurrit ab εφιημι. Similiter ab αφιημι derivatur αφετος; ab ενιημι Appianus format ενετος.

✓. 22. **עיר גברים עלה חכם**. Πολιν ανδρειων ανεβη σοφος. Iisdem fere verbis Aq. Symm. Theod. πολιν δυνατων ανεβη σοφος.

✓. 24. **ידויר**. Θρασυς. LXX bis αλαζων vertunt. Kimchi explicat **גס רוח**, *elatus spiritu*.

✓. 29. הָעוֹ. Εκρατυνεν. Theodotion: εκραταιω-
σεν. — יִישָׁר. Και ὁ ευηθης. Nisi forte disjunctione
cum homine *impudente* in priori membro indu-
ctus τοῦ יִישָׁר eo sensu sumsit, quo Attici virum
probum, *fallacias minime suspicantem* dicunt,
credi potest legendum esse ευθης, quemadmodum
emendat Vir doctus in Novell. Tubing. — יָכִין *
Kri יָכִין. Καταρτιει. Sequitur textus lectionem;
contra in sequenti verbo דָּרְכֵי, ubi Kri legi ju-
bet דָּרְכֵי, τὴν ὁδὸν οἱ, marginis lectionem expri-
mere videtur.

CAPUT XXII.

✓. 3. וַיִּסְתֵּר. Και εκρυβη. Ex loco gemino
XXVII. 12. ut videtur hic adjectum est Kri
וַיִּסְתֵּר, quod ad idem redit sensus respectu.
Ceterum loco illo modo citato turbavit eum ne-
scio quem, a quo distinctio profecta est, vox
ανους, ut contra mentem Interpretis & hebræi tex-
tus istam vocem a sequenti διηλθεν virgula inter-
posita disjungeret. Quamvis enim νους cum com-
positis in secunda declinetur, video tamen apud
sequioris ævi scriptores etiam νοες in Nominativo
& νοας in Accusativo plurali dici; sic igitur Noster
ab ανους pluralem ανοες, contracte ανους, flectere

potuit. Videtur itaque ille locus, tum ex hebræi textus accentuumque præscripto, tum ex parallelismo loci hujus ad quem adnotationem meam retuli, ita distinguendus: Περιφρων εἶδε κακωσιν, κεκρυπται ἄνους διηλθον, ἐζημιωνται.

✓. 4. עֲנוּה. Πραότητος. Cf. dicta ad XIV. 21.

✓. 5. מָה. Αυτου. Crediderim vitiose scriptum esse pro αυτων; ex scripturæ compendio fortasse male intellecto.

✓. 6. חֲנֹךְ לְנֶעַר עַל פִּי דָרְכוֹ. Ἀρξαι τῷ νεῷ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ. Liberius quam solet Noster hæc versa sunt. Est enim ubi פִּי עַל vel לְפִי verbote- nus στόματος vel στόματι transfert. v. gr. VIII. 3. XII. 8. XXVII. 21. — גַּם כִּי יִזְקֶיךָ. Καὶ γὰρ γη- ρασαί. Ill. Editor legi jubet γηρασῇ, minime male. Possis tamen & Optativi formam, quæ in textu est, fervare; vel si mavis γηρασει reponere.

✓. 8. יִכְלֶה. Οἰχησῆται. Rescribendum puto οἰ- χησεται, evanescet. Similiter idem verbum vertit Thren. IV. 17.

✓. 11. אָהַב טְהוֹר לֵב. Ὁ φίλων καθαίρειν καρ- διαν. Proxime a textu nostro abest inter omnes veteres Interpretes, idemque solus טְהוֹר in In- finitivo vertit.

ἄ. 14. ירהור. Ουτη. Mendose pro ουτωτη scriptum judicat Vir doctus in Novellis Tubing. quod mihi quidem non omnino certum videtur.

ἄ. 20. * שלישים Kri שלישים. Τρισμεγιστα. Sine dubio marginis lectionem ob oculos habuit Interpres. Ceterum similem interpretationem, quam Veterum nullus habet, Kimchi, etiam proponit juxta alteram. Postquam enim ipsa textus nostri verba & quidem secundum Kri allegavit, hæc subjungit : דברים נפלאים ונכבדים או פירשו פעם שתים ושלש. H. e. *Verba mirabilia & gravia, sive explicatio ejus est duabus aut tribus vicibus.*

ἄ. 21. * אמרי. Πηματος. An dicemus legisse Interpretem אמר in singulari? an scripsisse ηματων? an vero hic ut paucis aliis locis liberius vertisse?

ἄ. 23. * ריבם. Την διαν αυτου. Pronomen singulare LXX quoque & Aq. & Vulg, ponunt.

ἄ. 25. * ארחתיו Kri ארחתו. Τας ατραπους αυτου. Cum LXX Chald. Syr. & Vulg. suffixum singulare, quod in textu habemus, exprimit. — מוקש. Ποσιν. Hesychius inter alias hujus vocis expositiones hæc habet : Το αποκαταπωλον της πα-

Proverb. Cap. XXII. v. 29.

γιδος και συλλαμβανον. Conf. & Suidas v. σκανδαλη-
θρον, quo ipso Noster alias uti solet. Cf. XIII. 14.
XIV. 27.

✓. 29. **לפני חשכים**. *Ενωπιον εσκοτωμενοις*. In
Novellis Tubing. Vir doctus legi jubet *εσκοτισμε-*
νων, quod contra Auctoris mentem pro *εσκοτωμε-*
νων operas expressisse facile crediderim; dicunt
enim Græci *σκοτω*, æque ac *σκοτιζω* ac eodem
fensu. Quod autem Casum attinet, constanter
Genitivum præpositioni *ενωπιον* jungit Noster; ad-
eoque & hîc satis probabile est peccato librarii
εσκοτωμενοις positum esse. Unicum exemplum VIII.
9. *ἀπαντα ενωπιον τῷ ξυνιεντι* opponi hic non potest,
propterea quod nec iste locus mendæ fuspicione
caret. In hebræo enim textu ibi legimus **נכחם**;
parum igitur superest dubii quin in Versione no-
stra legendum sit *ενωπια*, quemadmodum apud LXX,
ubi etiam editum fuit *ενωπιον*; (vid. Ed. Frcf. 1597.
si fides est Trommio) alii autem substituerunt *ενωπια*.

CAPUT XXIII.

✓. 1. **כי תשב ללחום**. *ὅτι καθεδῆται σιτεισθαι*.
Vitiosa fane verba, ac, ut ego arbitror, ita re-
singenda: *ὅτι καθεδῆ του σιτεισθαι*. Certe neminem
constructio hebraizans morari debet, quippe quæ

recurrat post paucas lineas, v. 9. ubi pariter ל Infinitivo præfixum ita exprimitur: *μυσταξεται του υδριου.*

ו. 2. בלעך. *Εν ἐσθίῳσσει σου.* Aquila: *εν καταποσει σου.* Respicit uterque radicem לוע, quam Aquila pariter ac Noster XX. 25. *καταπιεται* vertit. Kimchius locum ita interpretatur: בביר הבליעה, *in domo absorptionis*, id vero est *gula*.

ו. 5. * הָתְעִיף, Kri הָתְעִיף. *Αρα πετασεις.* Haud facile dixerim utrum Ctibh an Kri expresse- rit Noster. *Πετασεις* enim, si modo vera lectio est, derivandum erit a *πεταω (alas) pando*; nisi forte formam activam verbi *πεταμαι* finxit, το Hiphil expressurus. In hac hypothese Kri, in priori Ctibh ob oculos habuisse censeretur poterit. — * עָשָׂה יַעֲשֶׂה. *Τω ποιητη ποιησει.* Videtur diversis punctis עָשָׂה legisse; nam alias ejusmodi loquendi formulas ita exprimit, ut ex. gr. v. 1. *τω συνιεναι συνες.* — יַעֲשֶׂה לוֹ. *Ποιησει επ' αυτω.* An fortasse scriptum fuit *ποιησει ε'αυτω?* an *ποιησειεν αυτω?* — * וְעִיף, Kri יַעֲוִף. *Πτησεται.* Haud dubie marginis lectionem prodit interpretatio.

ו. 7. כִּי כִמוֹ שֶׁר. *Ὡς γὰρ ἐμετρησεν.* Symm. *εἰμαζων.* Vulg. *In similitudine arioli & conjectoris æstimat quod ignorat.* Kimchi: עֲנִין שֶׁר יֹאמַר יָדוּעַ: h. e. *sensus est æstimatio & conjectatio harioli.* Ea autem Verba, quæ Ven. Döderlein ad illustrandum hunc locum ex Kimchio

profert: **בשקל פעל**, *metiri*, eo valere mihi non videntur, sed potius vertenda: hæc est *forma Verbi*; statim enim subjungit: **והשם מלעיל**: *sed nomen penacutum est שער*. Reliqui fere Interpretes veteres quos consului in diversa abeunt. Ceterum constat voci in Chald. & Arab. usus *æstimandi*, *mensurandi*.

✧. 8. **וְשָׁחַת**. Καὶ κατειρησας. Interpretes veteres ad radicem **שחח** referunt, adstipulante ut videtur nexu sententiæ. Noster autem primo adspectu saltem ab hac interpretatione alienior videtur, neque etiam facile κατειρησας ex κατεσθειας corruptum esse dixeris. Suspiciabar itaque Interpretem nostrum mutatis modo punctis **שָׁחַת** legisse a rad. **שוח** differere, quam VI. 22. διαλεγεσθαι vertit. Sed fortasse etiam eandem, quam nos habemus lectionem exprimit, ita ut illum usum verbi **שָׁחַת** respiciat, quo *exauclorare* denotat, & quemadmodum Schultens vertit: *rescindes verba tua suavia*, sic Noster κατειρησας dicat, hoc sensu: *abdicabis te a verbis tuis suavis*; quæ nodi solutio Ven. Præsidis mei est.

✧. 9. **בְּאֶזְנִי כְסִיף**. Εν νῷ γὰρ ἀφρονος. Haud dubie menda hic subest; neque admodum durum videretur νῷ γὰρ in ὦτα mutare, ni repugnaret præpositio εν, quæ cum Accusativo numquam constructur; quare vel εις, aut ες, pro εν, vel ὡς, pro ὦτα reponendum erit. LXX. εις ὦτα. — **לְשֹׁכְחַי** *.

ΤΟΥ ΝΟΕΙΝ. Substravit alia puncta voci, forte לְשׂוֹכֵל,
ita ut Infinitivum repræsentaret.

ψ. ιι. ריבם. Την δίκην αὐτοῦ. In priore mem-
bro legimus αὐτῶν; itaque & hic αὐτοῦ in αὐτῶν
mutandum duco; nisi forte ad ὅρον in præcedenti
commate retulerit αὐτοῦ.

✓. 21. יורש. Αποκληρωθησεται. Vide notata ad
XX. 13.

ישמח -- ויולד Kri וישמח -- ויולד * 24.
 Και γεγεννηκως -- ευφρανεται. Lectio marginis ex-
 pressa.

26. * **רָרִי**. Ὅδους. Excidisse puto μου, se-
 quenti voce per ejusdem fere soni syllabam βου
 incipiente, cui accedit ingens literarum μ & β in
 membranis similitudo. Vel, si mavis, sumsit for-
 tasse **רָרִי** pro **רָרִים**, quale scripturæ compen-
 dium frequens occurrit vel cum, vel sine adjecta
 nota abbreviationis. — * **תַּרְנָה** Kri תרצה. **תַּרְנָה**.
 Βουλευσθωσαν. Exprimit το Ctibh. Nomen **רָצוֹן** enim
 X. 32. XI. 1. &c. βουλημα, sæpiusque θελημα ver-
 tit. Rad. **רָצַר** autem significatum τηρειν XIII. 3.
 XVI. 17. XXII. 12. & frequenter alias tenet. Si-
 lentio tamen non prætereundum puto, Symma-
 chum cum Nostro textus lectionem exprimere,
 LXX contra marginis lectionem offerre.

v. 28. **חָטַח**. Καθ' ἀρπαγην. Chald. & Vulg.
rapiendi notionem exprimunt. Et Kimchi per
חָטַח, cui iste significatus constat, explicat.

7. 29.

de possessione deturberis ; licet hoc compositum alias fere nonnisi in simplicis significato usu veniat. Sic & XXIII. 21. Hunc significatum quod verbo tribuerit Noster, argumento esse poterit XXX. 9. ubi pro eodem alternat *πρωχευειν*.

ῥ. 16. **כִּי עֲרֵב זֶר**. *Ἡστυηται τον ξενον*. Excidisse particulam *γάρ* post *Ἡστυηται* crediderim, quæ & in hebræo exstat, & in gemino huic loco XXVII. 13. etiam apud Nostrom. — **נְכַרִּיה נְכָרִים *** *Kri* **נְכַרִּיה**. *των αλλοτριων*. Sequitur literam scriptam. Nam in altero illo loco, ubi in textu hodie **נְכַרִּיה** legimus, ibi Noster habet *χαριν αλλοτριας*; ibique Aq. & Theod. *περι ξενης* vertunt. — **חֲבִלָּהּ**. *Ενχυρῶσον*. XXVII. 13. legimus *ενεχυρῶσον*. Ita & hic reponendum puto; nam quæ heic exhibetur vox sine dubio corrupta est.

ῥ. 19. **וּלְפָתָהּ**. *Και τῷ ἀπαταιωνι*. Fortasse & heic ex communi multorum errorum fonte defluxit *ἀπαταιωνι*, pro *ἀπατεωνι*, propter similem nimirum literarum *αι* & *ε* pronuntiationem haud ita pridem adhuc solennem; quæ eadem factum puto, ut vice versa IV. 4. *φυλαξε* pro *φυλαξαι* scriberetur; insolitam enim istam formam Interpreti imputatam nollem. Ceterum rad. **פָּתַח** & apud

LXX frequenter ἀπαταω vel πλαναω vertitur, & apud Nostrum quoque ἀπαταω I. 10. πλαναω XXIV. 28. Sed voci κληθησεται, qua ejusdem radicis Puhhal XXV. 15. exprimi debet, merito suspectæ, cum mederi non possem, medicam manum admovit Vener. Præses meus, ita ut pro κληθησεται legeret κεληθησεται, hoc sensu: *Imperator lenior ad aliorum voces facile flecti solet*, a κελεω, pr. *alta voce inclamo*. — לֹא תִתְעַרֵב. Οὐχ ἥδυσ εἶναι. *Suavitatis notio Interpretis menti adhuc ex v. 17. obversabatur*. Certe, quod sciam, nusquam alias ערב in conjug. Hithpaël isto significatu, nec apud Nostrum, nec in Ebræo codice usu venit.

v. 20. * בְּאִישׁוֹן חֹשֶׁךְ. Et in marg. יִתִּיר י'.

Εν μελανι σκοτους. Sunt præterea frequentes apud Kennicottum codices qui בְּאִישׁוֹן fine י' in textu legunt. In horum numero etiam illum esse putaverim, quo usus est Noster; nam quum in reliquis omnibus locis, ubicunque אִישׁוֹן occurrit absque lectionis varietate VII. 2. 9. Deut. XXXII. 10. constanter κρηι vertit, vix probabile invitamentum perspiceretur, quo nunc ad diversam interpretationem inductus fuisset, nisi aliam le-

tionem ob oculos habuisset. Accedit huc, quod Chaldæus hic נתונה vertit, idem plane vocabulum ac hebræum נשן *obscuritatem, caliginem*, denotans; quod denique teste Schultensio ad hunc locum verbum נשן in Arab. valet *tetrum hausit vaporem, indeque vertiginem passus est, & primario fuscari, offuscari*. Quod si Cl. Döderlein hanc Nostri interpretationem εν μελανι inde derivandam censet, quia D. Kimchi in libro radicum, ubi hunc ipsum locum laudat, נשן per שחרות explicat, quæri posset, an isto significatu primum a sequioris ævi Rabbinis vox donata sit? annon antiquioris originis fuerit? tum vero etiam, quare Interpres noster altero loco VII. 9. quem ibidem Kimchi pari modo exponit, (ubi Chald. & Syr. בחשוכא, *in obscuritate*, habent) non similiter εν μελανι νυκλος prætulerit, si istum ducem sequi decreverat?

✓. 21. * מבהלת Kri מבחלת. Θαμβουσα. Rad. בל fastidire, in libris quos a Nostro verfos habemus nusquam exstat; sed בהל sæpius θαμβειν redditur ex. gr. XXVIII. 22. Eccl. VIII. 3. Exod. XV. 15. Dan. IV. 6. V. 10. XI. 44. Duobus postremis locis LXX vertunt ταρασσω.

Contra apud eosdem *δαμνεομαι* alternat 2 Reg. VII. 15. pro *חפז* *trepidare, festinare*. Quæ notio huic loco & gemino alteri XXVIII. 22. aptior videtur, quam quæ alias verbo *δαμνειν* propria est. Quidquid sit, satis tuto colligitur marginis lectionem ob oculos habuisse Nostrum.

✓. 22. *וְיִשַׁע לְךָ*. *Και δώσει σοι*. Videtur eam radicis *שׁוּע* vim respicere, qua *liberalitatem, munificentiam*, denotat. Aut si mavis pro *δωσει* legere *σωσει*, ut a *יִשַׁע* derivasse cum ceteris veteribus Interpretibus censeatur, quibus plures codices in Bibliis Kennicottianis disertius assentiuntur, *וְיִשַׁע* legentes.

✓. 24. *וְאִרְם מִה יִבִּין*. *Και ανθρωπος τις συνησει*. Dubium movet *τις*, quamquam sensu minime careat, nec auctoritate aliorum veterum Interpretum; tamen potius *τι* posuisse Nostrum crediderim, quod & hebræo *מִה* arctius respondet, & facile in *τις* corrumpi potuit, quoniam sequens verbum eadem litera initiali *σ* gaudet.

✓. 25. *יִלַּע*. *Καταπιεσται*. Sic & Aquila.

✓. 27. *נֹר יִדְוֶה נִשְׁמַת אֲרָם*. *Λυχνος ὁ οντωτης πνοη ανθρωπου*. Crediderim equidem scripsisse Nostrum *πνοη*, tum quia tres isti Nominativi absque

sensu essent; tum quia & ipsum quantumvis moleste fidelem Interpretem plus semel deprehendi, flectentem in interpretatione sua nomina, quæ absque ulla casus significatione in hebræo posita sunt; tum denique quoniam accentus mutationem, ubi sensus postulat, haud sane religioni sibi ducunt Critici. — כל חררי בטן. Παντη τα ταμειια της γαστρος. Pro παντη rescribendum παντα esse puto. Ταμειια plerumque vertit hebræum חררי. Alternat tamen etiam Θαλαμοι γαστρος XXVI. 22. quod nonnumquam pro ταμειια usurpari observat Eustathius ad Homer. Odyss. B. 348. Hinc & κοιτωνας μορου idem vocabulum egregie exprimit Noster VII. 27. Ita Hesychius quoque ταμειιον explicat. Est etiam ubi οικισκος vertit, Eccl. X. 20. de quo Hesychius ο των ορνιθων (scil. οικος); respicit nimirum Interpres sequentia verba: כי עוף השמים יוליך.

v. 29. ודדר. Ευπρεπεια. Deest particula copulativa, five abfuerit in codice Interpretis, five exciderit in græco textu.

v. 30. חברות פצע. Μωλωπες τραυματος. Similiter Aq. & Theod. μωλωπες τραυματων. — תמרוק. λαμψουσιν. Döderlein Vir Cl. fontem hujus inter.

pretationis ex Kimchio deducit, qui מֶרֶק, *polire, Splendidum reddere* exponit; quasi hæc vis vocis veteribus Interpretibus omnino ignota fuisset; video tamen Vulg. *absterget*, LXX vocem מֶרֶק aliquoties σμηγμα vertere, quod a σμαω *abstergo, purgo*, מֶרֶק autem 2 Paralipom. IV. 16. καθαρος. Cum autem apud Nostrium ut supra ad v. 9. huj. Cap. observavi, λαμπρος cum καθαρος & λαμπρυνω cum καθαίρω alternet; non tam dissita hæc Nostri interpretatio a versione των Ὁ. videtur. Ceterum haud omnino expeditus mihi locus est, neque perspectum habeo, an nostra puncta verbo subiecta habuerit, an vero alia legerit vel affinxerit.

CAPUT XXI.

ἄ. 2. Conf. quæ dicta sunt ad XVI. 2.

ἄ. 3. נִבְחַן. Ἡληται. Ill. Editor corrigit ἤρηται, quemadmodum ejusdem verbi participium vertit ἤρημενος VIII. 10. Sed Ιαρχαιολογος noster Interpres poterat quoque ab obsoleto ἔλω, a quo εἶλον, ἔλω, derivatur, Præteritum Passivum ἤλημαι formare.

ἄ. 4. נָ. Νεωμα. Cuncti Interpretes veteres

vertunt *lucerna*. Cum Nostro apertius faciunt nonnulli Codices Kennicottiani, qui legunt נִיר. — Post ασεβων ex mente Interpretis fortasse virgula ponenda est, ita ut νεωμα ασεβων tertium constituat subiectum, cui simul cum duobus præcedentibus prædicatum ἁμαρτια tribuitur.

ῥ. 7. * שֵׁר. Απορρητον. Vel legit טֹר, *arcanum*, Interpres noster, vel שֵׁר, quod Nostro Deut. XXXII. 17. δαιμων est, vel שֵׁר quod pro שֵׁרִי positum ipsi απορρητον supremi Dei nomen valere potuit. — יגורם. Δεδιξεται σφας. Ceteri Veterum Interpretum vel ad גֹּר referunt notione *commorandi*, vel ad גָּר *distrahere*. Sic etiam D. Kimchi, qui & שֵׁר, non טֹר, nec שֵׁר, agnoscit. — כִּי מָאֲנוּ. Απεισαν. Excidit sine dubio particula γαρ.

ῥ. 9. מְרוֹנִים. Δικασματος. Non magis nota hæc forma, quam illa, quæ occurrit XIX. 13. Ceterum & hic fortasse, ut ibi, singularis collectivus est; nam XXV. 24. ubi eadem sententia repetitur, vocis hujus loco οχλησεων posuit.

ῥ. 11. * וְבַהֲשִׁיךְ לַחֲכָם. Επαν δε νοησειεν ο σοφος. Mallem expressisset Noster: *Cum vero eruditur sapiens, accipit scientiam; opponitur*

enim *reprehensio sapientis stultorum pænis*. Sed quum in illis duabus vocibus duo ^h immediate se sequuntur, altero fortasse caruisse putari potest.

℣. 13. **דֹּנ**. Ὁ κλινων. Non convenire videtur cum hebræo. Etenim XVII. 28. radicem **דֹּנ** Noster vertit βυων, quod nescio an hîc reponendum dicam, an vero quod propius esset, κλειων. Sed fortasse nulla emendatione opus est, si scilicet eum usum verbi κλινειν secutus est Interpres, de quo Eustathius ad Homeri Il. E. 751. loquitur; ubi scilicet ἀνακλινειν in significato *pandendi (fores)* occurrit, observat Eustathius, κλινειν æquipollere etiam τῷ κλειειν. Sed recte monet Damm in Lexico suo, minime opus esse ut hæc aliena significatio voci κλινω obtrudatur, quoniam omnia illa loca, quorum plura ipse adfert, ex propria voci notione facile exponuntur. Ceterum pro eodem verbo κλινω mendose, ut mihi quidem videtur, VII. 25. irrepsit τεινω, ita ut pro τεινεσθω equidem κλινεσθω malim, quemadmodum radicem **הטש** IV. 15. reddit.

℣. 14. * **יכפה**. Καλυψει. Vertit, quasi legisset **יכסה**, quod XII. 16. 23. & sæpius alibi ita reddit. Ceterum & apud Veteres Interpretes variasse

lectio videtur. Chald. habet מרעכא. Vulg. *extinguet*, perinde ac si legissent יכבה.

✧. 15. וּמַחֲתָהּ. Καὶ ἐξαλοιφή. Conf. dicta ad X. 29. & XIII. 3.

✧. 16. רַפְּאִים. Τεθνηκοτων. Sic II. 18. IX. 18. νεκροὶ verterat. Quem vocis significatum apud Veteres Interpretes non deprehendi. Sed Kimchi locis quibusdam ubi גְּבוּרֵי הָעֲנָקִים *fortes, gigantes*, explicat, productis, alia subjungit ubi מֵתִים *mortui*, exponit, inter quæ & noster hic locus comparet. — יָנוּחַ. Αναπαύεται. An αναπαύσεται?

✧. 18. כֶּפֶר. Ἰλασμα. Aq. Symm. Theod. ἐξιλασμα.

✧. 19. בְּאַרְץ מִדְבָּר. Ἐν τῇ ἐρημῳ. Facilis & loco apta conjectura videtur pro τῇ scriptum fuisse γῆ.

✧. 20. נַחֲמֵר. Ἐφეთου. *Desiderati vel desiderabilis*. Ita ἐφეთως apud Polybium occurrit ab ἐφιημι. Similiter ab ἀφιημι derivatur ἀφετος; ab ἐνιημι Aprianus format ἐνετος.

✧. 22. עֵיר גְּבוּרִים עֲלֶיהָ חָכָם. Πολιν ἀνδρείων ἀνεβη σοφός. Iisdem fere verbis Aq. Symm. Theod. πολιν δυνατων ἀνεβη σοφός.

✧. 24. יְדִיר. Θρασυς. LXX bis ἀλαζων vertunt. Kimchi explicat גַּס רוּחַ, *elatus spiritu*.

℣. 29. הָעִזִּי. Εγκρατυνεν. Theodotion: εγκραταιω-
σεν. — וַיֵּשֶׁר. Καὶ ὁ ευηθης. Nisi forte disjunctione
cum homine *impudente* in priori membro indu-
ctus τοῦ וַיֵּשֶׁר eo sensu sumsit, quo Attici virum
probum, *fallacias minime suspicantem* dicunt,
credi potest legendum esse ευθης, quemadmodum
emendat Vir doctus in Novell. Tubing. — יָכִין *
Kri יָכִין. Καταρτιει. Sequitur textus lectionem;
contra in sequenti verbo דַּרְכֵּי, ubi Kri legi ju-
bet דַּרְכֵּי, τὴν ὁδὸν οἱ, marginis lectionem expri-
mere videtur.

CAPUT XXII.

℣. 3. וַיִּסְתַּר. Καὶ ἐκρυβη. Ex loco gemino
XXVII. 12. ut videtur hîc adjectum est Kri
וַיִּסְתַּר, quod ad idem redit sensus respectu.
Ceterum loco illo modo citato turbavit eum ne-
scio quem, a quo distinctio profecta est, vox
ανους, ut contra mentem Interpretis & hebræi tex-
tus istam vocem a sequenti διηλθον virgula inter-
posita disjungeret. Quamvis enim νους cum com-
positis in secunda declinetur, video tamen apud
sequioris ævi scriptores etiam νους in Nominativo
& νοας in Accusativo plurali dici; sic igitur Noster
ab ανους pluralem ανους, contracte ανους, flectere

potuit. Videtur itaque ille locus, tum ex hebræi textus accentuumque præscripto, tum ex parallelismo loci hujus ad quem adnotationem meam retuli, ita distinguendus: Περιφρων εἶδε κακωσιν, κεκρυψάι· ανους διηλθον, εξημιωνται.

✓. 4. עֲנוּה. Πραοτης. Cf. dicta ad XIV. 21.

✓. 5. מֶרֶם. Αυτου. Crediderim vitiose scriptum esse pro αυτων; ex scripturæ compendio fortasse male intellecto.

✓. 6. חֲנֹךְ לְנֶעַר עַל פִּי דָרְכּוֹ. Ἀρξαι τῷ νεῷ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτου. Liberior quam solet Noster hæc versa sunt. Est enim ubi עַל פִּי vel לְפִי verbotenus στόματος vel στόματι transfert. v. gr. VIII. 3. XII. 8. XXVII. 21. — גַּם כִּי יִזְקֶיךָ. Καὶ γὰρ γηρασαι, Ill. Editor legi jubet γηρασῃ, minime male. Possis tamen & Optativi formam, quæ in textu est, fervare; vel si mavis γηρασει reponere.

✓. 8. יִכְלֶה. Οἰχνησεται. Rescribendum puto οἰχνησεται, evanescet. Similiter idem verbum vertit Thren. IV. 17.

✓. 11. אָהַב טְהוֹר לֵב. Ὁ φίλων καθαίρειν καρδιαν. Proxime a textu nostro abest inter omnes veteres Interpretes, idemque solus טְהוֹר in Infinitivo vertit.

✓. 14. יהוה. Οντη. Mendose pro οντωτη scriptum judicat Vir doctus in Novellis Tubing. quod mihi quidem non omnino certum videtur.

✓. 20. * שלשים Kri שלשום. Τρισμεγιστα. Sine dubio marginis lectionem ob oculos habuit Interpres. Ceterum similem interpretationem, quam Veterum nullus habet, Kimchi etiam proponit juxta alteram. Postquam enim ipsa textus nostri verba & quidem secundum Kri allegavit, hæc subjungit : דברים נפלאים ונכבדים או פירוש פעם שתים ושלש. H. e. *Verba mirabilia & gravia, sive explicatio ejus est duabus aut tribus vicibus.*

✓. 21. * אמרי. Ρηματος. An dicemus legisse Interpretem אמר in singulari? an scripsisse ρημάτων? an vero hic ut paucis aliis locis liberius vertisse?

✓. 23. * ריבם. Την διαν αυτου. Pronomen singulare LXX quoque & Aq. & Vulg, ponunt.

✓. 25. * ארחתיו Kri ארחתו. Τας ατραπους αυτου. Cum LXX Chald. Syr. & Vulg. suffixum singulare, quod in textu habemus, exprimit. — מוקש. Ρωτηρον. Hesychius inter alias hujus vocis expositiones hæc habet : Το αποκαταπειλον της πα-

Proverb. Cap. XXII. v. 29.

γιδος και συλλαμβανον. Conf. & Suidas v. σκανδαλη-
θρον, quo ipso Noster alias uti solet. Cf. XIII. 14.
XIV. 27.

✓. 29. לפני השכיח. Ενωπιον εσκοτωμενοις. In
Novellis Tubing. Vir doctus legi jubet εσκοτισμε-
νων, quod contra Auctoris mentem pro εσκοτωμε-
νων operas expressisse facile crediderim; dicunt
enim Græci σκοτω æque ac σκοτιζω ac eodem
sensu. Quod autem Casum attinet, constanter
Genitivum præpositioni ενωπιον jungit Noster; ad-
eoque & hîc satis probabile est peccato librarii
εσκοτωμενοις positum esse. Unicum exemplum VIII.
9. ἀπαντα ενωπιον τῷ ξυνιεντι opponi hic non potest,
propterea quod nec iste locus mendæ suspicione
caret. In hebræo enim textu ibi legimus נכחים;
parum igitur superest dubii quin in Versione no-
stra legendum sit ενωπια, quemadmodum apud LXX,
ubi etiam editum fuit ενωπιον; (vid. Ed. Frcf. 1597.
si fides est Trommio) alii autem substituerunt ενωπια.

CAPUT XXIII.

✓. 1. כי תשב ללחום. Ὅτι καθεδῆται σιτεισθαι.
Vitiosa fane verba, ac, ut ego arbitror, ita re-
figenda: ὅτι καθεδῆ του σιτεισθαι. Certe neminem
constructio hebraizans morari debet, quippe quæ

recurrat post paucas lineas, v. 9. ubi pariter ל Infinitivo præfixum ita exprimitur: *μυσταξεται του νοειν*.

ו. 2. בלעך. *Εν ἐσθίῳσσει σου*. Aquila: *εν καταποσει σου*. Respicit uterque radicem לוע, quam Aquila pariter ac Noster XX. 25. *καταπιεται* vertit. Kimchius locum ita interpretatur: בבירה, *in domo absorptionis*, id vero est gula.

ו. 5. * התעוף, Kri התעף. *Αρα πετασεις*. Haud facile dixerim utrum Ctibh an Kri expresse- rit Noster. *Πετασεις* enim, si modo vera lectio est, derivandum erit a *πεταω* (*alas*) *pando*; nisi forte formam activam verbi *πεταμαι* finxit, το Hiphil expressurus. In hac hypothesis Kri, in priori Ctibh ob oculos habuisse censeretur poterit. — * עשה יעשה. *Τω ποιητη ποιησει*. Videtur diversis punctis עשה legisse; nam alias ejusmodi loquendi formulas ita exprimit, ut ex. gr. v. 1. *τω συνιεναι συ- νες*. — יעשה לו. *Ποιησει επ' αυτω*. An fortasse scriptum fuit *ποιησει ε'αυτω*? an *ποιησειεν αυτω*? — * ועוף, Kri יעוף. *Πτησεται*. Haud dubie margi- nis lectionem prodit interpretatio.

ו. 7. כי כמו שער. *Ὡς γαρ εμετρησεν*. Symm. *ελλαζων*. Vulg. *In similitudine arioli* & conjecto- ris aestimat quod ignorat. Kimchi: ענין שער ואומר ידוע: h. e. *sensus est aestimatio & con- jectatio harioli*. Ea autem Verba, quæ Ven. Dö- derlein ad illustrandum hunc locum ex Kimchio

profert: **בשקל פעל**, *metiri*, eo valere mihi non videntur, sed potius vertenda: hæc est *forma Verbi*; statim enim subjungit: **והשם מלעיל**: *sed nomen penacutum est שער*. Reliqui fere Interpretes veteres quos consului in diversa abeunt. Ceterum constat voci in Chald. & Arab. *usus æstimandi, mensurandi*.

§. 8. **וְשָׁחַת**. Καὶ κατειρησας. Interpretes veteres ad radicem **שח** referunt, adstipulante ut videtur nexu sententiæ. Noster autem primo adspectu saltem ab hac interpretatione alienior videtur, neque etiam facile κατειρησας ex κατεσθειας corruptum esse dixeris. Susplicabar itaque Interpretem nostrum mutatis modo punctis **שָׁחַת** legisse a rad. **שח** differere, quam VI. 22. διαλεγεσθαι vertit. Sed fortasse etiam eandem, quam nos habemus lectionem exprimit, ita ut illum usum verbi **שח** respiciat, quo *exauclorare* denotat, & quemadmodum Schultens vertit: *rescindes verba tua suavia*, sic Noster κατειρησας dicat, hoc sensu: *abdicabis te a verbis tuis suavis*; quæ nodi solutio Ven. Præsidis mei est.

§. 9. **בְּאֵזְנִי כֶסֶף**. Εν νῶ γὰρ αἰθρονος. Haud dubie menda hic subest; neque admodum durum videretur νῶ γὰρ in ὠτα mutare, ni repugnaret præpositio εν, quæ cum Accusativo numquam construitur; quare vel εις, aut ες, pro εν, vel ὡσι pro ὠτα reponendum erit. LXX. εις ὠτα. — **לְשִׁכְחִי** *.

Του νοειν. Substravit alia puncta voci, forte לשכל, ita ut Infinitivum repræsentaret.

✓. 11. ריבם. Την δικην αυτου. In priorē membro legimus αυτων; itaque & hic αυτου in αυτων mutandum duco; nisi forte ad ορον in præcedenti commate retulerit αυτου.

✓. 21. יורש. Αποκληρωθησεται. Vide notata ad XX. 13.

✓. 24. * יושמח -- יוירד Kri יושמח -- יוירד * * * * * και γεγεννηκως -- ευφρανειται. Lectio marginis expressa.

✓. 26. * ררכי. Οδους. Excidisse puto μου, sequenti voce per ejusdem fere soni syllabam βου incipiente, cui accedit ingens literarum μ & β in membranis similitudo. Vel, si mavis, sumsit fortasse ררכי pro ררכים, quale scripturæ compendium frequens occurrit vel cum, vel sine adjecta nota abbreviationis. — * תצרנה Kri תצרנה * * * * * Βουλεσθωσαν. Exprimunt το Ctibh. Nomen רצון enim X. 32. XI. 1. &c. βουλημα, sæpiusque θελημα vertit. Rad. נצר autem significatum τηρειν XIII. 3. XVI. 17. XXII. 12. & frequenter alias tenet. Silentio tamen non prætereundum puto, Symmachum cum Nostro textus lectionem exprimere, LXX contra marginis lectionem offerre.

✓. 28. כחתף. Καθ' αρπαγην. Chald. & Vulg. rapiendi notionem exprimunt. Et Kimchi per חטף, cui iste significatus constat, explicat.

✓. 29.

✓. 29. **נבוי**. Φευ. Kimchi duas proponit expositiones; æquipollere enim dicit τῷ **נ**, aut secundum alios τῷ **נבוי**, quasi diceret **למי עוני**. — **ש**. Ληρος. Radicem **ש** VI. 22. vertit διαλεξεται. Cum Nostro conspirat λεσχαι apud LXX. Conf. Hesychius v. λεσχαι & v. ληρος & ληροινειν, qui utrumque per **Φλυαρος**, **Φλυαρια** explicat. Eodem sensu quoque vox ληρος occurrit Luc. XXIV. 11. Chaldaeus ipsum hebræum vocabulum retinuit **ש**, cui loquacitatis notionem subjiciunt. Apud ceteros Interpretes nihil quod huc facere posset inveni; nec apud Kimchium nisi quod is locum modo citatum VI. 22. ita explicat: *quasi diceret: erit tibi tamquam socius loquens tecum.* — **חללות**. Ερυθροτης. Sic & Gen. XLIX. 12. vertit. LXX **παιδνοι**, lividi, sanguine suffusi.

✓. 31. * **כרי** Kri **כרי**. Εν ποτηριῳ. Vocem **כרי** I. 14 XVI. 11. βαλαντιον reddit. Censeri itaque potest hic ut Kri legisse.

✓. 32. **וכאפעני**. Ὡς βασιλισκος τε. Pari modo vocem interpretatur Aquila Jerem VIII. 17. Et veram esse interpretationem testis est Bochart Hieroz. Part. II. L. 3. cap. 9. citante & uberius illustrante Schultens ad h. 1. Kimchi explicat per **ש**, *serpens* vel per **ש** *species serpentum* &c. — **ש**. Φαρμαζει. Vexatum verbum Interpretum diffidiis. LXX & Vulg. quasi ex

usu radicis פָּרַשׁ, *expandere* vertunt: *diffundere* *venenum*. Ab his proxime abest Noster.

§. 33. זָרַת. Αλλοκοτον. Mirum quod Noster pariter ac LXX in singulari vertunt. Etiam XXII. 14. LXX habent παρανομου, perinde ac si forma feminina Participii segolata esset.

§. 34. בְּרֵאשׁ חֵבֶל. Εν κρατι καλως. V. 22. occurrit nomen plurale חֵבֵלִי, ubi unanimi voce Interpretes veteres duce verborum nexu *funes* intelligunt, Noster σχοινος vertit. Hic vero illi varias ut videtur lectiones, varia saltem puncta vocalia secuti, discrepant; Noster eam quam puncta nostra indigitant mentem exprimit; nexu haud refragante.

§. 35. מְהִלְמוֹת. Εμασλιξαν με. Derivatum מְהִלְמוֹת XIX. 29. vertit μαστιγες, quod sententiæ minime est incongruum, præsertim si cum LXX in priori membro pro שִׁפְטִים legamus שִׁבְטִים; neque prorsus ab usu vocis abludit, qui est *tundere*. Interpres enim ejusmodi contusiones expressit, quæ convenirent τοις νωτοις. Hinc etiam hic radicem μαστιζειν reddit.

CAPUT XXIV.

§. 2. שָׁר. Ληϊσμον. De hoc verbo conf. notata ad XI. 3.

§. 5. * מִנְמָן. Ὡπερ κραταιον. Literæ מ oppido Tsere supposuit, cum LXX, Syr. & Chald. for-

tasse & Symmacho, si ὡς περ ex ὑπερ librarii sphal-
mate ortum putare licet; nisi mavis existimare
Symmachum legisse כַּנְמִי.

✓. 7. רַאֲמוֹת. Μετεωροί. Vulg. *Excelsa*. Etiam
Kimchi refert ad radicem רוֹם.

✓. 8. * לְהִרְעֵ. Κακῶ. Legit fortasse לְהִרְעֵ.
Sensus ad idem redit.

✓. 9. * זִמָּה. Λογισμοί. Vel plene vel defective
legisse זִמָּה videtur, si modo fides lectioni est,
in qua sæpissime peccarunt librarii.

✓. 17. * אֵיבֹיךָ. In margine יֵיתִיר. Exθρος
σου. Videtur cum multis codicibus caruisse יֵ no-
tato a Masoretis; quamquam certo id pronuntiare
non ausim, partim quia mox suffixum singulare
sequitur; partim quia apud ipsum Nostrum plura
exempla prostant, ubi in ejusmodi causa libertate
quadam usus est. — יָגַל. Αγαλλισθῶ. Lege αγαλ-
λιασθῶ. Sic mox v. 20. pro σθεσθεσεται, communis
forma requirit σθεσθησεται, ut XX. 20.

✓. 19. תַּתְּחֹר. Εἰς. Aq. & Theod. διαμαχου.

✓. 21. * שֹׁנִים. Τοῖς μισοῦσι. Solus inter omnes
Veteres legit שֹׁנִים a שָׁנָה. Kimchi vero diserte
ad radicem שָׁנָה refert.

✓. 22. וַפִּיר. Καὶ τὸν τυψόν. Hanc vocem in Le-
xicis frustra quæsi. Si a v. τυψῶ calamitatem in-
ficiam dicere volebat, analogia linguæ requirebat
ut a tertia singularis Præteriti Passivi τετυψῆται for-
maretur τυψόν. Sed apud Hesychium exstat glossa:

τυφοι· σφηνες, *cunei*. Jam si eum quo in Rabbinismo פִּיר occurrit usum confero, *rostratio gallorum*, suspicio nascitur fortasse non contemnenda, vel apud Nostrum τυψον ex τυφον, vel apud Hesychium τυφον ex τυψον esse corruptum.

v. 23. עָלַי. *Esli*. Legendum puto ετι.

v. 27. וְעָתָה. *Kai dioristai*. Lego διορισαι. Ex usu chaldaeo, ubi עָתָה respondet hebraeo עָתָה *stare*, & in Pahlhel *statuere*, *disponere*, conf. Thren. III. 12. Rad. עָתָה prae-ter hunc locum nusquam occurrit, sed derivatum עָתָה bis apud Nostrum μελλων vertitur Deut. XXXII. 35. Dan. III. 15. quo modo etiam apud LXX & Symm. Job. III. 8. Kimchi bifariam explicat hanc vocem: מְמוּן, *paratus* (quæ radix מָן Dan. II. 9. ὠρίσθε a Nostro redditur) sic Theodotion ἐτοιμοι modo laudato Jobi loco; mox etiam קָרוֹב, *propinquus*.

v. 31. קַמְשָׁנִים. *Knidas*, vel ut Cl. Editor corrigit κνιδαί. (an κνιδαίς?) Sic & Vulg. *urticae*. — חֲרָלִים. *Hrusgoi*. Hesychius v. ηρυσγιον· λεωλον τι καρφος ακανθωδες &c. Vulg. *spinae*.

v. 32. נִחַם. *Tethimai*. Lege τεθεαμαι.

v. 33. מְעַט חֲבֵק. *Oligων περιωλοκων*. Legendum ολιγον ut VI. 10. ubi eadem verba exstant. Sed חֲבֵק in plurali numero vertit, licet in hebraeo singularis sit, cujus rei plura exempla vidimus. — Pro לִשְׁכֹּב, quod hic ὥστε ανακλινεσθαι redditur, altero loco ὡς καθευδαις legimus.

THESES

AD THEOLOGIAM SPECTANTES.

I.

Omnis virtutis christianæ basis est & fundamentum, fides in Christum. Quorum igitur est populi animos ad virtutem & ad christianam pietatem informare, ii ex Christi doctrina, vita & morte potissima argumenta petent & præsidia ad bene beateque vivendum. Neque tamen rejicienda sunt, quæ sana ratio offert, invitamenta & adminicula virtutis, quibus & ipsi sacri Scriptores satis frequenter utuntur.

II.

Insignis est quæ Davidi Regi tribuitur laus Act. XIII. 22. coll. 1 Sam. XIII. 14. Inveni virum, inquit Deus, secundum cor meum, cujus tropicæ locutionis vim expositurus Apostolus addit: qui perficiet omnes voluntates meas. Quum enim propter inobedientiam rejecisset Saulum Deus, id valere istud Davidis elogium, eo ipso tempore pronuntiatum, dubium non est. Sed eadem hæc res, quæ afflictis multis anxiusque animis magnum ac verum solatium paratum ostendit; quod scilicet Davidem, gravissimorum licet delictorum reum, exoptando isto titulo nihilominus exornaverit Deus; alio-

rum effrenatæ licentiæ cavillandi ansam præbuit, qui sancti viri gesta non ex æquo nec ex rei veritate æstimare dignati sunt. Nimirum idem ille Rex, quotiescunque ad peccata abripi se passus esset, cum primum errorem suum agnovit, celerè & sincera pœnitentia per-fusus, ad Deum reversus est. Conf. 2 Sam. XII. 13. XXIV. 10. Deus autem non postulat a suis ut omni culpa sint vacui, id quod fragilitas nostra non permit-tit, sed peccatum si quod commiserint, ut cito agno-scant & resipiscant.

III.

Sunt Scripturæ S. dicta, quæ non ad summum us-que rigorem premat, vel ultra limites sive a Spiritu S. sive a rei natura præscriptos extendat interpretes. Sed aliorum vis ex aliis locis restringenda est; qua in re ipsa nobis præit Scriptura. Exemplo sit Marci X. 25. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. Apostolis hoc dicto perculsis talem solutionem proponit Salvator noster, v. 27. Apud homines impossibile est, sed non apud Deum. Eodem modo limitandum dixerim locum Ebr. VI. 4. sq.

Müller, Philipp Jakob

B. C. D. Animadversiones In Cap. X - XXIV. Proverbiorum Salomonis Secundum
Versionem Graecam Ex Veneta S. Marci Bibliotheca Nuper Editam

Argentorati 1785

Exeg. 242 bc

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10410324-1

VD18 10668594